

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Mgr. Roman Dokoupil

**Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho
členskými státy na jedné straně a Švýcarskou
konfederací na straně druhé o volném pohybu
osob**

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Ráječku, 6. května 2016

.....

Souhlas se zpracováním osobních údajů

Já, níže podepsaný Mgr. Roman Dokoupil, autor této diplomové práce na téma: „Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob“, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., zákon o právu autorském, o právu souvisejícím s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“), dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas podle ustanovení § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., zákon o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů správci, kterým je: Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, Olomouc 771 47 (dále jen „Univerzita Palackého“), ke zpracování svých osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v informačním systému Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle autorského zákona.

Prohlašuji, že mnou uvedené osobní údaje jsou pravdivé.

V Ráječku, 6. května 2016

.....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat všem, kteří mi díky své pomoci a ochotě umožnili napsat tuto diplomovou práci. Především bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce doc. JUDr. Václavu Stehlíkovi, LL.M., Ph.D., a to nejen za odborné vedení, poskytnuté rady a věnovaný čas při jejím zadávání a zpracování, ale i za lidský přístup a pochopení při obtížích, které její vznik doprovázely. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Vojtěchu Horsákovi – odbornému radovi z Oddělení veřejné podpory Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže za cenné podněty a připomínky a Mgr. Lukáši Plchovi – zástupci vedoucího Knihovny univerzitního kampusu Masarykovy univerzity v Brně za pomoc při získávání meziknihovních výpůjček odborných publikací ze Švýcarska a Německa. Poděkování patří také mé rodině, a to za podporu, zázemí a trpělivost, kterých se mi od ní v době psaní této práce dostalo.

Obsah:

Úvod.....	9
1. Dohoda o volném pohybu osob – základní údaje, základní práva a povinnosti, institucionální zajištění a vývoj.....	14
1.1 Důvody vedoucí k přijetí Dohody o volném pohybu osob.....	14
1.2 Dohoda o volném pohybu osob – podpis, vstup v platnost, časová a územní působnost ...	15
1.3 Struktura Dohody o volném pohybu osob.....	16
1.4 Cíle Dohody o volném pohybu osob.....	18
1.5 Základní práva a povinnosti obsažené v Dohodě o volném pohybu osob	19
1.5.1 Zákaz diskriminace upravený Dohodou o volném pohybu osob	19
1.5.2 Právo vstupu a vycestování upravené Dohodou o volném pohybu osob	20
1.5.3 Právo pobytu a přístupu k výdělečné činnosti upravené Dohodou o volném pohybu osob	21
1.6 Výjimky z aplikace Dohody o volném pohybu osob	22
1.7 Institucionální rámec Dohody o volném pohybu osob.....	23
1.8 Vývoj Dohody o volném pohybu osob s ohledem na rozšiřování Evropské unie	24
Závěry 1. kapitoly	25
2. Dohoda o volném pohybu osob – úprava volného pohybu ekonomicky aktivních a ekonomicky neaktivních osob	27
2.1 Úprava volného pohybu zaměstnanců obsažená v Dohodě o volném pohybu osob.....	27
2.1.1 Práva zaměstnanců obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	27
2.1.2 Pravidla týkající se rovného zacházení se zaměstnanci obsažená v Dohodě o volném pohybu osob.....	28
2.1.3 Úprava povolení k pobytu zaměstnanců obsažená v Dohodě o volném pohybu osob.	29
2.1.4 Výjimky týkající se povolení k pobytu u zaměstnaných příhraničních pracovníků obsažené v Dohodě o volném pohybu osob	30
2.2 Úprava volného pohybu samostatně výdělečně činných osob obsažená v Dohodě o volném	

pohybu osob.....	31
2.2.1 Práva samostatně výdělečně činných osob obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	31
2.2.2 Pravidla týkající se rovného zacházení se samostatně výdělečně činnými osobami obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	32
2.2.3 Úprava povolení k pobytu samostatně výdělečně činných osob obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	33
2.2.4 Výjimky týkající se povolení k pobytu u samostatně výdělečně činných příhraničních pracovníků obsažené v Dohodě o volném pohybu osob	34
2.3 Úprava volného pohybu poskytovatelů služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	35
2.3.1 Práva poskytovatelů služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob.....	36
2.3.2 Pravidla týkající se rovného zacházení s poskytovateli služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	37
2.3.3 Úprava povolení k pobytu poskytovatelů služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	38
2.4 Úprava volného pohybu osob nevykonávajících výdělečnou činnost obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	38
2.4.1 Obecná úprava povolení k pobytu osob nevykonávajících výdělečnou činnost obsažená v Dohodě o volném pohybu osob	39
2.4.2 Úprava povolení k pobytu u zvláště stanovených kategorií osob nevykonávajících výdělečnou činnost obsažená v Dohodě o volném pohybu osob.....	39
Závěry 2. kapitoly	40
3. Dohoda o volném pohybu osob – úprava dalších záležitostí	42
3.1 Koordinace systémů sociálního zabezpečení.....	42
3.2 Vzájemné uznávání dosažených kvalifikací.....	44
3.2.1 Řízení o uznání kvalifikace ve Švýcarsku	45
3.3 Příznivější předpisy, status quo a vývoj práva.....	46
3.4 Odkaz na evropské právo.....	47

3.5 Vztah Dohody o volném pohybu osob k dvoustranným dohodám uzavřeným mezi Švýcarskem a členskými státy Evropské unie	47
3.6 Přejídná ustanovení	49
3.6.1 Původní přejídná ustanovení	50
3.6.2 Přejídná ustanovení po rozšíření Evropské unie v roce 2004	51
3.6.3 Přejídná ustanovení po rozšíření Evropské unie v roce 2007	53
3.7 Řízení o povolení k pobytu ve Švýcarsku	54
Závěry 3. kapitoly	54
4. Dopady Dohody o volném pohybu osob	56
4.1 Aplikace Dohody o volném pohybu osob	56
4.2 Hospodářské dopady Dohody o volném pohybu osob	57
4.3 Dopady Dohody o volném pohybu osob na pohyb osob mezi smluvními stranami	58
Závěry 4. kapitoly	61
Závěr	63
Seznam použitých zdrojů	67
Seznam použitých knih a časopisů	67
Seznam použitých internetových zdrojů	69
Seznam použité judikatury Soudního dvora	72
Seznam použitých stanovisek generálních advokátů	73
Přílohy	74
Abstrakt	80
Klíčová slova	80
Abstract	81
Key words	81

Seznam používaných zkratk:

- Dohoda o kritériích a mechanismech určení státu příslušného pro posuzování žádosti o azyl – Dohoda mezi Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o kritériích a mechanismech určení státu příslušného pro posuzování žádosti o azyl podané v některém z členských států nebo ve Švýcarsku
- Dohoda o volném pohybu osob – Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob
- Dohoda o přidružení Švýcarska k provádění schengenského acquis – Dohoda mezi Evropskou unií, Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací o přidružení Švýcarské konfederace k provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis
- ES – souhrnné označení pro Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii
- Lisabonská smlouva – Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství
- Švýcarsko – Švýcarská konfederace
- švýcarský cizinecký zákon – švýcarský spolkový zákon č. 142.20 o cizincích a cizincích

Úvod

Evropská unie jako subjekt mezinárodního práva v rámci svých vnějších vztahů buduje, udržuje a rozvíjí vazby prakticky po celém světě. V rámci evropského kontinentu pak představuje jednoho z jejích nejvýznamnějších politických a zejména hospodářských partnerů Švýcarsko. Evropskou unii a Švýcarsko však nepojí pouze politické a hospodářské vztahy, ale např. i společné zeměpisné, kulturní či historické kořeny. Evropská unie a Švýcarsko stvrdily své vzájemné vztahy uzavřením celé řady mezinárodních dohod, mezi kterými jsou jedny z nejdůležitějších dohody upravující pohyb osob. Pohyb osob je z hlediska Evropské unie i Švýcarska dlouhodobě vysoce aktuální téma, které v širším kontextu navíc rezonuje zejména v souvislosti s migrační krizí, která v průběhu roku 2015 zachvátila mnoho evropských států. Smluvní úprava mezi Evropskou unií a Švýcarskem v oblasti pohybu osob se netýká jen pohybu osob v úzkém slova smyslu, ale zahrnuje i otázky spojené s problematikou azylové politiky či připojení se Švýcarska k schengenskému systému. Současný základ smluvní úpravy mezi Evropskou unií a Švýcarskem v oblasti pohybu osob tvoří trojice dohod, kterými jsou Dohoda o kritériích a mechanismech určení státu příslušného pro posuzování žádosti o azyl, Dohoda o přidružení Švýcarska k provádění schengenského *acquis* a Dohoda o volném pohybu osob. Limitující rozsah diplomové práce by mi na odpovídající úrovni neumožnil zabývat se kompletní smluvní úpravou mezi Evropskou unií a Švýcarskem vztahující se k pohybu osob, a proto jsem jako téma k jejímu zpracování zvolil pouze nejvýznamnější z trojice výše uvedených dohod, kterou představuje Dohoda o volném pohybu osob.

Dosavadní zpracování tématu

V české odborné literatuře nebylo doposud Dohodě o volném pohybu osob věnováno příliš mnoho pozornosti. Nejen Dohodě o volném pohybu osob samotné, ale i smluvní úpravě mezi Evropskou unií a Švýcarskem v oblasti volného pohybu osob obecně se autoři věnují pouze v rámci některých kapitol širěji zaměřených odborných publikací z oblasti práva vnějších vztahů Evropské unie, jako např. Christian Harald Scheu v článku *Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie* zveřejněném časopise *Právník*, či z oblasti vnějších ekonomických vztahů Evropské unie, jako např. Eva Cihelková v publikaci *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*.

Podstatně odlišná situace panuje v zahraniční odborné literatuře, kterou lze ve vztahu k tématu této diplomové práce rozdělit na dvě základní skupiny. První z nich tvoří odborné publikace, které se věnují vztahům Evropské unie a Švýcarska v obecnější rovině a rozbor úpravy vzájemných smluvních vztahů zde má spíše doplňující charakter, jako např. publikace Thomase Cottiera a Rachel Liechtiho *Die Beziehungen der Schweiz zur Europäischer Union: Eine kurze Geschichte differenzieller und schrittweiser Integration*, publikace René Schwoka *Switzerland – European Union: An impossible membership?*, nebo publikace Christine Trampusch, André Macha a kolektivu autorů *Switzerland in Europe: Continuity and change in the Swiss political economy*. Druhou skupinu pak tvoří odborné články či publikace, které se již přímo zaměřují na úpravu smluvních vztahů mezi Evropskou unií a Švýcarskem, zejména pak na dohody uzavřené v letech 1999 a 2004, mezi kterými je Dohodě o volném pohybu osob věnována zvláštní pozornost, jako např. článek René Schwoka a Nicolase Levrata, *Switzerland's Relations with the EU after the adoption of the seven bilateral agreements* zveřejněný v časopise *European foreign affairs review*, článek Stephana Breitenmosera *Sectoral agreements between the EC and Switzerland: Contents and context*, zveřejněný v časopise *Common market law review*, nebo publikace Mariuse Vahla a Niny Grolimund *Integration without membership: Switzerland's bilateral agreements with the European Union* a další.

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy

Cílem této diplomové práce je provedení komplexní analýzy Dohody o volném pohybu osob. Smyslem takto stanoveného cíle je vytvoření práce, která by přinesla nejen podrobný rozbor ustanovení Dohody o volném pohybu osob, ale zároveň upozorňovala na jejich účel, vzájemné vazby a souvislosti. Cílem této diplomové práce však není pouhý rozbor samotného textu Dohody o volném pohybu osob, ale vytvoření ucelené studie, která by se Dohodě o volném pohybu osob věnovala také v širších souvislostech, a to již od důvodů, které vedly k jejímu přijetí až po její dopady, včetně některých praktických příkladů její aplikace (např. řízení o uznání kvalifikace a řízení o vydání povolení k pobytu ve Švýcarsku).

Základní výzkumné otázky této diplomové práce s ohledem na její cíle jsou následující: a) Jakým způsobem Dohoda o volném pohybu osob upravuje volný pohyb osob mezi Evropskou unií a Švýcarskem?, b) Jeví se úprava obsažená v Dohodě o volném pohybu osob v současnosti jako dostatečně efektivní?, c) Je reálné, že by Dohoda o volném pohybu osob mohla být mezi

Evropskou unií a Švýcarskem v budoucnu rozšířena i na další dosud smluvně neupravené oblasti týkající se pohybu osob?

Při zodpovídání výzkumných otázek jsem s ohledem na vývoj vzájemných vztahů mezi ES/Evropskou unií a Švýcarskem v posledních třech desetiletích vycházel ze základních hypotéz, které lze shrnout následovně: a) Evropská unie ani Švýcarsko nevidí v dohledné době jako reálné to, že by se Švýcarsko stalo dalším členským státem Evropské unie, b) udržovat vzájemné vztahy s Evropskou unií pouze na smluvní úrovni je z pohledu Švýcarska výhodnější než to, že by se Švýcarsko stalo členským státem Evropské unie, c) Evropská unie a Švýcarsko jsou významní hospodářští partneři, a proto mají zájem na dalším prohlubování vzájemných smluvních vztahů, a to nejen v oblasti volného pohybu osob.

Vymezení obsahu, použité metody a zdroje

Za účelem dosažení cíle této diplomové práce, kterým je komplexní analýza Dohody o volném pohybu osob, byla diplomová práce systematicky rozčleněna na jednotlivé kapitoly, které se postupně věnují obecným aspektům Dohody o volném pohybu osob, rozboru jejích ustanovení až po některé její dopady. Ke zpracování daného tématu bylo použito analyticko-deskriptivní metody. Deskripce je v této práci používána zejména pro zkoumání ustanovení Dohody o volném pohybu osob a jejich systematické roztřídění a analýza pak pro výzkum jejich formy, významu či vzájemných vazeb. Všechny kapitoly diplomové práce jsou na svém konci doplněny o analytické shrnutí svého obsahu, jejichž celkové vyhodnocení pak obsahuje syntetický závěr diplomové práce.

Primárními zdroji použitými pro zpracování této diplomové práce byl vlastní text Dohody o volném pohybu osob, který byl získán v červnu roku 2014 ze systému EUR–Lex¹, judikatura Soudního dvora a stanoviska generálních advokátů, které byly získávány postupně v průběhu roku 2015 na webových stránkách Soudního dvora Evropské unie.² Sekundárními zdroji použitými pro zpracování této diplomové práce byly české a zahraniční odborné publikace zejména z oblasti politologie, práva a ekonomie. Všechny použité odborné publikace jsou dílem vysokoškolských pedagogů nebo renomovaných odborníků, a i přestože se nevěnují přímo

¹ Systém EUR–Lex dostupný na <<http://eur-lex.europa.eu>>

² Webové stránky Soudního dvora Evropské unie dostupné na <<http://curia.europa.eu>>

analýze jednotlivých ustanovení Dohody o volném pohybu osob, poskytly pro zpracování tématu této diplomové práce dostatečný odborný základ.

Zvláštními zdroji použitými pro zpracování této diplomové práce byly hodnotící zprávy k dohodám uzavřených mezi Evropským společenstvím a Švýcarskem v letech 1999 a 2004 nebo přímo k Dohodě o volném pohybu osob zveřejňované některými švýcarskými institucemi jako např. Ministerstvem pro zahraniční záležitosti nebo Státním sekretariátem pro hospodářství. Tyto hodnotící zprávy obsahují zejména analýzy dopadů předmětných dohod a také vyhodnocování statistických údajů.³

Pro části diplomové práce, zejména pro ty, které se zabývají některými praktickými dopady Dohody o volném pohybu osob (např. řízením o vydání povolení k pobytu ve Švýcarsku), bylo využito také informací, které jsou dostupné na webových stránkách příslušných švýcarských institucí⁴.

Časové vymezení tématu a použitá terminologie

Diplomová práce se s několika nepatrnými výjimkami (např. podkapitola 1.1 Důvody vedoucí k přijetí Dohody o volném pohybu osob) vztahuje k období od data podpisu Dohody o volném pohybu osob (21. června 1999) po současnost.

Časové vymezení tématu diplomové práce spadá do období, během kterého došlo k přijetí Lisabonské smlouvy, na základě které se Evropská unie stala nástupkyní Evropského společenství. Vzhledem k této skutečnosti je v práci používáno označení, které odpovídá popisovanému období a v pasážích, které se vztahují k období před nabytím i po nabytí platnosti Lisabonské smlouvy, jsou užívány oba názvy: Evropské společenství/Evropská unie. Diplomová práce dále používá termín „Evropské společenství“ jako označení jen pro jedno ze tří původních evropských společenství, přičemž zkratka „ES“ je zde používána jako souhrnné označení pro Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii. V diplomové práci je dále používán termín „evropské právo“, který zde plní funkci zastřešujícího pojmu jak pro právo ES, tak pro právo Evropské unie. Někteří autoři

³ Např. 11. Bericht des Observatoriums zum Freizügigkeitsabkommen Schweiz–EU. Auswirkungen der Personenfreizügigkeit auf den Schweizer Arbeitsmarkt dostupné na <https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Arbeit/Personenfreizugigkeit_Arbeitsbeziehungen/Observatorium_Freizuegigkeitsabkommen.html>

⁴ Např. švýcarského Ministerstva pro zahraniční záležitosti dostupné na <www.eda.admin.ch>, či švýcarského Státního sekretariátu pro migraci dostupné na <www.sem.admin.ch>

také v případě Dohody o volném pohybu osob upřednostňují před používáním termínu „volný pohyb osob“ používat jiné pojmy jako např. „volné zřízení“, a to za účelem odlišení volného pohybu osob ve smyslu jedné ze základních svobod před volným pohybem ve smyslu schengenského *acquis*.⁵ Pro účely této diplomové práce jsem se rozhodl držet terminologie používané přímo Dohodou o volném pohybu osob, tedy používat pojem „volný pohyb osob“, neboť se domnívám, že rozdíl mezi volným pohybem osob ve smyslu základní svobody a volným pohybem osob ve smyslu schengenského *acquis* je dostatečně zřejmý.

⁵ Viz např. Schwok, R. *Switzerland – European Union. An impossible membership?* Brussels: Peter Lang, 2009.

1. Dohoda o volném pohybu osob – základní údaje, základní práva a povinnosti, institucionální zajištění a vývoj

1.1 Důvody vedoucí k přijetí Dohody o volném pohybu osob

Začátkem 90. let 20. stol. dvě evropská uskupení – Evropské společenství a Evropské společenství volného obchodu spolupracovala na vytvoření Evropského hospodářského prostoru. Tyto snahy obou uskupení vyvrcholily dne 2. května 1992 podpisem Dohody o Evropském hospodářském prostoru. „Dohoda o Evropském hospodářském prostoru zaváděla mezi smluvní strany ohledně volného pohybu zboží režim, který se podstatně nelišil od režimu platného uvnitř Evropského společenství. To se týkalo i rozsahu volného pohybu osob, avšak s tím rozdílem, že byl omezen jen na pracovníky.“⁶ Švýcarsko jako členský stát Evropského společenství volného obchodu tuto dohodu také podepsalo a dne 20. května 1992 si dokonce podalo žádost o členství v Evropském společenství. Dne 6. prosince 1992 se však ve Švýcarsku konalo referendum o přistoupení k Evropskému hospodářskému prostoru, ve kterém se většina voličů i většina kantonů vyslovila proti přístupu. Výsledek tohoto referenda ve svém důsledku znamenal i přerušení švýcarských snah o členství v Evropském společenství. „Po neúspěchu s účastí na Evropském hospodářském prostoru v roce 1992 si Švýcarsko nemohlo dovolit být zcela uzavřené samo v sobě a připustit z toho vyplývající ekonomické nevýhody. Navzdory silnému euroskeptickému veřejnému mínění se však švýcarská vláda snažila dále s Evropským společenstvím udržovat spojení.“⁷ „V roce 1993 švýcarská vláda navrhla revitalizační program pro švýcarskou ekonomiku, který počítal s kontinuálním přizpůsobováním se předpisům Evropského společenství a současným vedením dvoustranných jednání v řadě zájmových oblastí. Dvoustranná jednání mezi Švýcarskem a Evropským společenstvím začala v prosinci 1994“⁸ a jejich výsledkem bylo v letech 1999 a 2004 uzavření celkem dvou sérií dohod, které se mj. týkaly úpravy oblastí volného pohybu osob, dopravy, obchodu se zemědělskými produkty, vědeckotechnické spolupráce, přistoupení Švýcarska k schengenskému acquis, ochrany životního

⁶ Týč, V. In Rozehnalová, N., Týč, V., *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 158

⁷ Dupont, C. a Sciarini, P. In Church, H., C. *Switzerland and the European union: A close, contradictory and misunderstood relationship*. Abingdon: Routledge, 2007, s. 202

⁸ Gstöhl, S. *Reluctant Europeans: Norway, Sweden, and Switzerland in the process of integration*. Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2002, s. 198

prostředí, vzdělávání, boje proti podvodům a dalších.⁹

1.2 Dohoda o volném pohybu osob – podpis, vstup v platnost, časová a územní působnost

Dohoda o volném pohybu osob byla mezi členskými státy Evropského společenství a Švýcarskem podepsána dne 21. června 1999 v Lucemburku. Na rozdíl od dalších šesti dohod podepsaných mezi Evropským společenstvím a Švýcarskem také dne 21. června 1999, byla pouze Dohoda o volném pohybu osob na straně Evropského společenství podepsána všemi jeho tehdejšími členskými státy, tj. Belgií, Dánskem, Finskem, Francií, Irskem, Itálií, Lucemburskem, Německem, Nizozemskem, Portugalskem, Rakouskem, Řeckem, Španělskem, Švédskem a Velkou Británií. V případě Dohody o volném pohybu osob se totiž jednalo o tzv. smíšenou smlouvu upravující oblast, ve které samotné Evropské společenství nedisponovalo žádnou explicitní či implicitní pravomocí. To, že na straně Evropského společenství figuroval větší počet signatářů, však neměnilo nic na tom, že tato množina signatářů byla jedinou stranou Dohody o volném pohybu osob.¹⁰

Smluvní strany se dohodly, že každá z nich Dohodu o volném pohybu osob ratifikuje, nebo schválí v souladu se svými postupy a Dohoda o volném pohybu osob pak vstoupí v platnost prvního dne druhého měsíce následujícího po posledním oznámení o uložení listin o ratifikaci nebo schválení všech sedmi dohod uzavřených mezi Evropským společenstvím a Švýcarskem dne 21. června 1999. Dohoda o volném pohybu osob pak v souladu s tímto dohodnutým způsobem vstoupila v platnost dne 1. června 2002.

Dohoda o volném pohybu osob byla uzavřena na počáteční dobu sedmi let a bylo dohodnuto, že bude obnovena na dobu neurčitou, pokud před uplynutím počátečního období

⁹ V roce 1999 se jednalo o Dohody o volném pohybu osob, Dohodu o letecké dopravě, Dohodu o přepravě zboží a cestujících po železnici a silnici, Dohodu o obchodu se zemědělskými produkty, Dohodu o vzájemném uznávání posuzování shody, Dohodu o některých aspektech vládních zakázek a Dohodu o vědeckotechnické spolupráci a v roce 2004 o Dohodu o přidružení Švýcarské konfederace k provádění, uplatňování a rozvoji schengenského *acquis*, Dohodu o kritériích a mechanismech určení státu příslušného pro posuzování žádosti o azyl podané v některém z členských států nebo ve Švýcarsku, Dohodu o zpracovaných zemědělských produktech, Dohodu o spolupráci v oblasti statistiky, Dohodu o účasti Švýcarské konfederace v Evropské agentuře pro životní prostředí a v Evropské informační a pozorovací síti pro životní prostředí, Dohodu v audiovizuální oblasti, kterou se stanoví podmínky pro účast Švýcarské konfederace na programech Společenství MEDIA Plus a vzdělávání MEDIA, Dohodu o vzdělávání a odborné výchově, Dohodu o boji proti podvodům a další nezákonné činnosti, Dohodu o zdanění příjmu z úspor a Dohodu o zákazu dvojího zdanění důchodů pracovníků institucí Evropské unie.

¹⁰ Svoboda, P. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 53–54

Evropské společenství nebo Švýcarsko neoznámí druhé smluvní straně jinak. V případě, že by některá ze smluvních stran učinila takové oznámení, zaniklo by šest měsíců po jeho učinění i šest dalších dohod uzavřených mezi Evropským společenstvím a Švýcarskem dne 21. června 1999. Takové oznámení však učiněno nebylo, a tak má nyní Dohoda o volném pohybu osob charakter smlouvy uzavřené na dobu neurčitou. Smluvní strany se také dohodly na tom, že mohou ukončit platnost Dohody o volném pohybu osob oznámením o svém rozhodnutí učiněným vůči druhé smluvní straně, a i v takovém případě by šest měsíců po jeho učinění zanikla nejen Dohoda o volném pohybu osob, ale i šest dalších dohod uzavřených mezi Evropským společenstvím a Švýcarskem dne 21. června 1999.

Územní působnost Dohody o volném pohybu osob byla stanovena tak, že se na jedné straně vztahuje na území Švýcarska a na straně druhé na území, na která se vztahovala Smlouva o založení Evropského společenství za podmínek v ní stanovených.¹¹

1.3 Struktura Dohody o volném pohybu osob

Samotný text Dohody o volném pohybu osob se skládá z celkem dvaceti pěti článků upravujících zejména právo vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti příslušníků jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany u zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných, poskytovatelů služeb a osob nevykonávajících výdělečnou činnost, dále ustanovení upravující přechodná období, zřízení a fungování smíšeného výboru, vztah k dvoustranným dohodám, územní působnost Dohody o volném pohybu osob, její vstup v platnost, trvání a další.

Nedílnou součástí Dohody o volném pohybu osob jsou její přílohy označené jako: Příloha I. Volný pohyb osob, Příloha II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení a Příloha III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací (Diplomy, osvědčení a jiné doklady o dosažené kvalifikaci).

Obsah Přílohy I. Volný pohyb osob lze rozdělit na dvě základní části. První část obsahuje bližší upřesnění práv a povinností vyplývajících z Dohody o volném pohybu osob jako např. pravidla týkající se vstupu a vycestování, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti, profesní a geografické mobility, rovného zacházení, zaměstnání ve veřejné správě apod. Druhá část se

¹¹ V současnosti upravuje územní působnost smluv Evropské unie a tudíž i Dohody o volném pohybu osob zejména ustanovení čl. 52 SEU a ustanovení čl. 355 SFEU.

týká definic některých pojmů jako např. rodinný příslušník, zaměstnaný příhraniční pracovník, profesní a geografická mobilita apod.

Příloha II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení obsahuje seznam právních aktů evropského práva, které se smluvní strany při koordinaci systémů sociálního zabezpečení dohody vzájemně používají (oddíl A), dále seznam právních aktů evropského práva, které se smluvní strany zavázaly vzít pro účely této přílohy plně na vědomí (oddíl B) a dále seznam právních aktů evropského práva, které se smluvní strany zavázaly vzít pro účely této přílohy v úvahu (oddíl C).

Příloha III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací obsahuje seznam právních aktů evropského práva, které se smluvní strany dohody při vzájemném uznávání odborných kvalifikací navzájem uplatňovat v oblasti působnosti Dohody o volném pohybu osob (oddíl A) a seznam právních aktů evropského práva, které se smluvní strany zavázaly vzít pro účely této přílohy v úvahu (oddíl B).¹²

Nedílnou součástí Dohody o volném pohybu osob jsou i její protokoly, a to Protokol k Příloze II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení týkající se pojištění pro případ nezaměstnanosti, příspěvků na bezmocnost a plánů zaměstnaneckých požitků týkajících se starobních, pozůstalostních a invalidních důchodů, Protokol o rekreačních objektech v Dánsku a Protokol o Alandách. Nejvýznamnější z těchto protokolů představují Protokol k Dohodě o volném pohybu osob týkající se účasti České republiky, Estonska, Kypru, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Malty, Polska, Slovenska a Slovinska jakožto smluvních stran na základě jejich přistoupení k Evropské unii a Protokol k Dohodě o volném pohybu osob týkající se účasti Bulharska a Rumunska jakožto smluvních stran na základě jejich přistoupení k Evropské unii, které reflektovaly rozšíření Evropské unie v letech 2004 a 2007.

Součástí závěrečného aktu Dohody o volném pohybu osob jsou pak společná prohlášení smluvních stran, která tvoří Společné prohlášení o všeobecné liberalizaci poskytování služeb, Společné prohlášení o starobních důchodech bývalých zaměstnanců institucí Evropských společenství s bydlištěm ve Švýcarsku, Společné prohlášení o provádění dohody a Společné prohlášení o dalších jednáních. Součástí závěrečného aktu Dohody o volném pohybu osob jsou také prohlášení jednotlivých smluvních stran, a to Prohlášení Švýcarské konfederace o obnově

¹² O obsahu Přílohy I. Volný pohyb osob, Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení a Přílohy III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací podrobněji viz 2. kapitola.

Dohody o volném pohybu osob, Prohlášení Švýcarské konfederace o migrační a azylové politice, Prohlášení Švýcarské konfederace o uznávání diplomů architektů, Prohlášení Evropského společenství a jeho členských států k článkům 1 a 17 Přílohy I. Volný pohyb osob a Prohlášení Švýcarské konfederace o účasti ve výborech.

1.4 Cíle Dohody o volném pohybu osob

Smluvní strany si za obecné cíle Dohody o volném pohybu osob stanovily poskytování práva vstupu, pobytu, přístupu k zaměstnání a usazování pro účely výkonu samostatné výdělečné činnosti, dále právo zůstat na území smluvních stran, usnadnění poskytování služeb na území smluvních stran, poskytování stejných životních a pracovních podmínek a podmínek pro zaměstnání, jako jsou poskytovány státním příslušníkům hostitelského státu a poskytování práva vstupu a pobytu na území smluvních stran osobám nevykonávajícím výdělečnou činnost v hostitelské zemi, a to vše ve prospěch státních příslušníků členských států Evropského společenství a Švýcarska (čl. 1 Dohody o volném pohybu osob). Z obsahu Dohody o volném pohybu osob lze jako její další cíle vyvodit vytvoření smluvní úpravy týkající se práva na rovné zacházení se státními příslušníky druhé smluvní strany, pokud jde o jejich přístup k výdělečné činnosti, životní a pracovní podmínky v hostitelském státě, práva na profesní a geografickou mobilitu na území hostitelského státu, práva zůstat na území smluvní strany po ukončení výdělečné činnosti, práva pobytu a práva vykonávat výdělečnou činnost rodinných příslušníků (čl. 7 Dohody o volném pohybu osob), dále vytvoření smluvní úpravy týkající se koordinace systémů sociálního zabezpečení (čl. 8 Dohody o volném pohybu osob) a také přijetí nezbytných opatření týkajících se vzájemného uznávání dosažených kvalifikací (čl. 9 Dohody o volném pohybu osob).

K tomu, zda se cíle Dohody o volném pohybu osob vztahují kromě fyzických osob i na osoby právnické se vyjádřil Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci *Grimme* C-351/08¹³, ve kterém mj. konstatoval, že práva, která Dohoda o volném pohybu osob zaručuje fyzickým osobám, nelze vykládat tak, že se vztahují i na právnické osoby. Soudní dvůr tento svůj závěr odůvodnil tím, že ze znění článku 1 Dohody o volném pohybu osob, který definuje její cíle, vyplývá, že tyto cíle jsou stanoveny ve prospěch státních příslušníků členských států Evropského

¹³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. listopadu 2009, *Grimme*, C-351/08, Sb. rozh. s. I-10777, body 33, 34, 35

společenství a Švýcarska, tudíž ve prospěch fyzických, nikoli právnických osob. Soudní dvůr dále argumentoval tím, že ustanovení Dohody o volném pohybu osob se týkají kategorií osob, jako jsou zaměstnanci, samostatně výdělečně činné osoby, poskytovatelé služeb, příjemci služeb, atd., u kterých lze, s výjimkou poskytovatelů a příjemců služeb, podle jejich povahy předpokládat, že se jedná o fyzické osoby. Právnických osob se výslovně týká pouze ustanovení čl. 5 odst. 1 Dohody o volném pohybu osob a ustanovení čl. 18 přílohy I. Volný pohyb osob, která stanoví, že společnosti mají omezené právo poskytovat služby. Jiná ustanovení Dohody o volném pohybu osob nebo jejich příloh nepřiznávají právnickým osobám žádná jiná práva, zejména jim pak nepřiznávají právo usadit se na území jedné nebo druhé smluvní strany.

1.5 Základní práva a povinnosti obsažené v Dohodě o volném pohybu osob

1.5.1 Zákaz diskriminace upravený Dohodou o volném pohybu osob

Smluvní strany v základních ustanoveních Dohody o volném pohybu osob výslovně prohlásily, že státní příslušníci jedné smluvní strany, kteří legálně pobývají na území jiné smluvní strany, nesmějí být při používání příloh Dohody o volném pohybu osob – Přílohy I. Volný pohyb osob, Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení a Přílohy III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací předmětem žádné diskriminace na základě státní příslušnosti. „V otázce rovnosti švýcarských občanů a občanů Evropského společenství znamenala Dohoda o volném pohybu osob výraznou změnu švýcarského národního práva, protože zákaz diskriminace na základě občanství byl ve Švýcarsku doposud neznámým pojmem, kdy diferenciací mezi švýcarskými občany a cizinci byla doposud běžným a legálním přístupem.“¹⁴ Naopak zákaz diskriminace je zásadou vlastní evropskému právu. Soudní dvůr ve svých mnoha rozsudcích opakovaně dospěl k závěru, že zásada rovného zacházení zakazuje nejen zjevnou diskriminaci na základě státní příslušnosti, ale také všechny skryté formy diskriminace, které použitím jiných rozlišovacích kritérií vedou ve skutečnosti ke stejnému výsledku¹⁵.

Otázkou nepřímé diskriminace se ve vztahu k aplikaci Dohody o volném pohybu osob zabýval generální advokát Damás Ruiz–Jarabo Colomer ve svém stanovisku předneseném dne

¹⁴ Scheu, H., Ch., Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 253

¹⁵ Např. rozsudky Soudního dvora ve věcech *Sotgiu v. Deutsche Bundespost* 152/73, *Union royale belge des sociétés de football association a další v. Bosman, a další* C-415/93, *D’Hoop* C-224/98, *Bidar* C-209/03, *Ioannidis* C-258/04

6. června 2006 ve věci *Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols C-339/05*¹⁶ týkající se toho, zda měly být doby zaměstnání získané rakouskými občankami Waltraude Kostner, Christinou Bieri-Spori a Andreou Lawatsch při práci ve zdravotnických zařízeních ve Švýcarsku před vstupem Dohody o volném pohybu osob v platnost zohledněny při stanovení počtu odsloužených let v zaměstnání, které posléze vykonávaly v Rakousku. Generální advokát Damás Ruiz-Jarabo Colomer ve svém stanovisku dospěl k závěru, že dobu zaměstnání získanou ve Švýcarsku před vstupem Dohody o volném pohybu osob je třeba započítat do počtu odsloužených let v zaměstnání vykonávaném v Rakousku. Generální advokát Damás Ruiz-Jarabo Colomer při tom argumentoval tím, že zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti stanovený Dohodou o volném pohybu osob lze v nevyřešených právních situacích vykládat jako zásadu rovného zacházení v pracovních podmínkách a kdyby doba odsloužených let ve Švýcarsku nebyla započítána v jiných státech Evropského společenství, znamenalo by to nelogické znevýhodnění osob, které pracovaly ve Švýcarsku a které po 1. červnu 2002 hledaly zaměstnání na území Evropského společenství oproti osobám, které si zachovaly své původní zaměstnání v členských státech. Počet odsloužených let v předchozím srovnatelném zaměstnání by zvýhodnil pouze posledně jmenované osoby tím, že prvně jmenovaným osobám by byl upírán výkon jejich práva na volný pohyb, což by ve svém důsledku mohlo představovat neoprávněnou nepřímou diskriminaci.

1.5.2 Právo vstupu a vycestování upravené Dohodou o volném pohybu osob

Smluvní strany v základních ustanoveních Dohody o volném pohybu osob výslovně prohlásily, že zaručují právo vstupu státních příslušníků jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany.

Podrobnosti týkající se otázek vstupu a vycestování upravuje čl. 1 Přílohy I. Volný pohyb osob, dle kterého mohou státní příslušníci, jejich rodinní příslušníci¹⁷ a vyslaní zaměstnanci jedné smluvní strany vstupovat na území druhé smluvní strany na základě pouhého předložení platného průkazu totožnosti nebo cestovního pasu. Po těchto osobách při tom nesmí být požadováno žádné

¹⁶ Stanovisko generálního advokáta Damáse Ruize-Jaraba Colomera ze dne 6. června 2006, *Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, C-339/05*, Sb. rozh. s. I-07097, body 52, 53, 56

¹⁷ Ve smyslu čl. 3 Přílohy I. Volný pohyb osob se za rodinné příslušníky bez ohledu na jejich státní příslušnost považují: a) manžel a příbuzní zaměstnance a jeho manžela v sestupné linii, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou zaměstnancem vyživováni, b) příbuzní zaměstnance ve vzestupné linii a takoví příbuzní jeho manžela, kteří jsou zaměstnancem vyživováni, c) jde-li o studenta, jeho manžel a jejich vyživované děti.

vstupní vízum ani jemu rovnocenná povinnost. Výjimka z tohoto pravidla se vztahuje pouze na rodinné příslušníky a vyslané zaměstnance, kteří nemají státní příslušnost žádné smluvní strany, avšak smluvní strana, které se to týká, má povinnost těmto osobám poskytnout možnost, aby potřebná víza získaly. Obdobná pravidla pak platí i pro vycestování.

Dohoda o volném pohybu osob tedy stanovuje možnosti vstupu na území druhé smluvní strany i vycestování z něj velmi volně a omezuje formality s tím spojené na minimum. Podmínkou je pouze předložení platného průkazu totožnosti nebo cestovního pasu. Na cestovní pas se na rozdíl od průkazu totožnosti vztahují i některé další požadavky. Cestovní pas např. musí být platný pro obě smluvní strany a také pro země, přes které musí jeho držitel cestovat při cestě mezi smluvními stranami a pokud je jediným dokladem pro vycestování, nesmí být doba jeho platnosti kratší než pět let.

1.5.3 Právo pobytu a přístupu k výdělečné činnosti upravené Dohodou o volném pohybu osob

Smluvní strany v základních ustanoveních Dohody o volném pohybu osob dále výslovně prohlásily, že si vzájemně zaručují práva pobytu a přístupu k výdělečné činnosti. Tato práva však již nebyla, jako v případě práv na vstup a vycestování, vázána jen na plnění podmínek stanovených v Příloze I. Volný pohyb osob, ale byla vázána i na určitá omezení týkající se přechodných období upravených v čl. 10 Dohody o volném pohybu osob.¹⁸

Podrobnosti týkající se otázek pobytu a přístupu k výdělečné činnosti upravuje čl. 2 Přílohy I. Volný pohyb osob, dle kterého mají státní příslušníci smluvních stran právo pobývat a vykonávat výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany. Jako doklad tohoto práva se těmto osobám vydává povolení k pobytu a v případě osob z příhraničních území zvláštní povolení. Státní příslušníci smluvních stran, kteří nevykonávají žádnou výdělečnou činnost v hostitelském státě a nemají zde právo pobytu podle jiných ustanovení Dohody o volném pohybu osob, zde mají právo pobytu za předpokladu, že splňují podmínky stanovené v Příloze I. Volný pohyb osob pro pobyt osob nevykonávajících výdělečnou činnost.¹⁹ Jako doklad tohoto práva se těmto osobám vydává povolení k pobytu.

¹⁸ O přechodných obdobích podrobněji viz podkapitola 3.6.

¹⁹ O pobytu osob nevykonávajících výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany podrobněji viz 2.4 podkapitola 2.4.

Z ustanovení týkajících se práva pobytu a přístupu k výdělečné činnosti je patrná snaha smluvních stran o co možná největší vzájemné usnadnění přístupu k zaměstnání. Snad jedinou nevýhodou pro zájemce o zaměstnání, představuje možnost smluvních stran vyloučit tyto osoby po dobu jejich pobytu na území druhé smluvní strany při hledání zaměstnání ze systému sociálního zabezpečení. Tato možnost je však zcela opodstatněná, neboť nejen ve vztahu k aplikaci Dohody o volném pohybu osob, nýbrž v mezinárodním právu veřejném či ve vztahu mezi státy Evropské unie obecně platí, že osoba, která není aktivně výdělečně činná, nemá být pro hostitelský stát ekonomickou přítěží.

1.6 Výjimky z aplikace Dohody o volném pohybu osob

Dohoda o volném pohybu osob obsahuje z práv, která jsou jejím obsahem upravena, několik výjimek. Obecně jsou tyto výjimky obsaženy v čl. 5 Dohody o volném pohybu osob, ze kterého vyplývá, že práva poskytnutá podle Dohody o volném pohybu osob mohou být omezena pouze na základě opatření odůvodněných veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností nebo veřejným zdravím. Další výjimky jsou pak obsaženy v čl. 10, 16 a 22 Přílohy I. Volný pohyb osob, z nichž vyplývá, že zaměstnancům, samostatně výdělečně činným osobám a poskytovatelům služeb může být na území druhé smluvní strany odepřeno právo přístupu k zaměstnání ve veřejné správě, které zahrnuje výkon veřejné moci a je určeno k ochraně obecného zájmu státu nebo jiných veřejných samospráv.²⁰

K aplikaci výjimek z volného pohybu osob se opakovaně vyjadřoval ve svých rozsudcích i Soudní dvůr,²¹ přičemž z jeho judikatury vyplývá, že výjimky mají být posuzovány s ohledem na okolnosti konkrétního případu a také mají být vykládány restriktivně. Tento přístup k aplikaci výjimek Soudní dvůr zopakoval i přímo ve vztahu k aplikaci výjimek obsažených v Dohodě o volném pohybu osob v rozsudku *Graf a Engel* C–506/10²², ve kterém uvedl, že Dohoda o volném pohybu osob je součástí širšího rámce vztahů mezi Evropskou unií a Švýcarskem a jejím obecným cílem je upevnit vzájemné hospodářské vazby, a proto musí být výjimky z jejích

²⁰ K aplikaci výjimek z volného pohybu osob viz např. Stehlík, V., Hamuľak, O., Petr, M. *Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh. Teoretické základy, judikatura, praktické příklady*. Praha: Leges, 2011, kapitola 6. Obecné výjimky z volného pohybu osob, nebo Tichý, L. a kol. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, podkapitola 17.3.7 Přípustná omezení (výjimky ze základních svobod).

²¹ Např. rozsudky Soudního dvora ve věcech *Van Duyn v. Home Office* 41/74, *Bonsignore v. Oberstadtdirektor der Stadt Köln* 67/74, *Rutili v. Ministre de l'intérieur* 36/75, *Sotgiu* 152/73, 2/74, *Komise v. Belgie* 149/79

²² Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 2011, *Graf a Engel*, C–506/10, Sb. rozh. s. I–09345, bod 33

pravidel, které jsou taxativně uvedeny v čl. 5 odst. 1 přílohy I. Volný pohyb osob, vykládány restriktivně.

1.7 Institucionální rámec Dohody o volném pohybu osob

Institucionální zajištění Dohody o volném pohybu osob představuje smíšený výbor, který byl zřízen na základě čl. 14 Dohody o volném pohybu osob. Důvodem ke vzniku smíšeného výboru byl zájem smluvních stran na vytvoření orgánu, který by odpovídal za správu a řádné provádění Dohody o volném pohybu osob. Smyslem existence smíšeného výboru je vytvoření orgánu, který zajišťuje pravidelnou výměnu informací a vzájemné porady o fungování Dohody o volném pohybu osob, ale také působí jako určité fórum k vedení dialogu zaměřeného na řešení rozdílů v interpretaci či dokonce sporných bodů Dohody o volném pohybu osob.²³

Smíšený výbor je orgán složený ze zástupců smluvních stran, které na straně Švýcarska představují odborníci vysílání švýcarskou vládou a na straně Evropské unie odborníci vysílání Evropskou komisí. Smíšený výbor přijal svůj vlastní jednací řád, který obsahuje zejména pravidla týkající se jeho svolávání, jeho zasedání, jmenování předsedy, funkčního období předsedy apod. Smíšený výbor se schází podle potřeby, nejméně však jednou ročně. Kterákoli ze stran může požádat o svolání jeho zasedání. V případě vážných hospodářských nebo sociálních obtíží se smíšený výbor sejde na žádost kterékoli smluvní strany, aby prověřil vhodná opatření k nápravě situace, a to do 15 dnů od podání žádosti.

Existence smíšeného výboru a jeho činnost nevyklučuje možnost výkladu Dohody o volném pohybu osob ze strany Soudního dvora. Přímou ve vztahu k Dohodě o volném pohybu osob se k pravomoci Soudního dvora vykládat tuto dohodu vyjádřil generální advokát Damás Ruiz-Jarabo Colomer ve svém již zmiňovaném stanovisku předneseném dne 6. června 2006 ve věci *Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols C-339/05*.²⁴ Generální advokát Damás Ruiz-Jarabo Colomer zde připomněl rozsudek Soudního dvora ve věci *Demirel v. Stadt Schwäbisch Gmünd 12/86*, ve kterém Soudní dvůr potvrdil svou pravomoc upřesnit smysl ustanovení smíšených dohod týkajících se oblastí, které spadají do primárního práva, neboť tyto dohody jsou nedílnou součástí právního řádu Společenství a v případě neexistence zvláštního ustanovení,

²³ Vahl, M., Grolimund, N. *Integration without membership: Switzerland's bilateral agreements with the European Union*. Brussels: Centre for European policy studies, 2006. s. 37

²⁴ Stanovisko generálního advokáta Damáse Ruize-Jaraba Colomera ze dne 6. června 2006, *Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols, C-339/05*, Sb. rozh. s. I-07097, body 29, 30, 31

dovodil Soudní dvůr základ této své příslušnosti z článku 220 Smlouvy o založení Evropského společenství, který mu přiznával úkol zajišťovat dodržování práva Společenství. Generální advokát Damás Ruiz-Jarabo Colomer dále argumentoval tím, že čl. 9 přílohy I. Volný pohyb osob zavedl zásadu rovného zacházení se zaměstnanci, jakožto závazek v oblasti Evropského společenství, takže Soudní dvůr je oprávněn k výkladu tohoto ustanovení, týká-li se volného pohybu pracovníků a krom toho ani zavedení zvláštního institucionálního rámce – smíšeného výboru – nebrání zásahu Soudního dvora, jelikož podle zásady uvedené v rozsudku ve věci *Hauptzollamt Mainz v. Kupferberg & Cie* 104/81 funkce tohoto výboru – který je odpovědný za „řízení a řádné provádění uvedené dohody“, jakož i za řešení sporů týkajících se provádění uvedené dohody – zůstávají nedotčeny, pokud soud jednoho ze smluvních států použije na některý spor bezpodmínečné a přesné ustanovení smluv nebo se obrátí na Soudní dvůr s předběžnou otázkou.

1.8 Vývoj Dohody o volném pohybu osob s ohledem na rozšiřování Evropské unie

Podstatnou změnou pro vývoj Dohody o volném pohybu osob bylo rozšíření Evropské unie o deset nových států v roce 2004. Toto rozšíření bylo reflektováno přijetím Protokolu k Dohodě o volném pohybu osob týkající se účasti České republiky, Estonska, Kypru, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Malty, Polska, Slovenska a Slovinska jakožto smluvních stran na základě jejich přistoupení k Evropské unii (dále také „Protokol z roku 2004“), který byl podepsán dne 26. října 2004 a následně vstoupil v platnost dne 1. dubna 2006.

Obdobná situace nastala v souvislosti s rozšířením Evropské unie o Bulharsko a Rumunsko v roce 2007. Toto rozšíření bylo reflektováno přijetím Protokolu k Dohodě o volném pohybu osob týkající se účasti Bulharska a Rumunska jakožto smluvních stran na základě jejich přistoupení k Evropské unii (dále také „Protokol z roku 2008“), který byl podepsán dne 27. května 2008 a následně vstoupil v platnost dne 1. června 2009.

Podstatou obou výše zmiňovaných protokolů bylo to, že nově přistouпивší státy Evropské unie na její straně rozšířily signatářské řady Dohody o volném pohybu osob a staly se tak dalšími státy, které jsou jejím obsahem plně vázány.

V roce 2013 se novým členským státem Evropské unie stalo Chorvatsko. Stejně jako tomu bylo v případě předchozích rozšíření, tak se i v případě Chorvatska očekávalo, že i ono se na

základě dalšího protokolu připojí k Dohodě o volném pohybu osob. Text příslušného protokolu byl skutečně vyjednáán, avšak dne 9. února 2014 se ve Švýcarsku konalo referendum o lidové iniciativě „Proti masovému přistěhovalectví“, jehož výsledek dopadl ve prospěch zavedení kvót pro přijímání cizinců a ve svém důsledku vedl také k tomu, že švýcarská vláda následně odmítla protokol o přistoupení Chorvatska k Dohodě o volném pohybu osob podepsat. Jako určitou formu kompenzace začalo Švýcarsko od 1. července 2014 poskytovat chorvatským občanům zvláštní kvóty, které jim umožňují přístup na švýcarský trh práce na základě švýcarského cizineckého zákona. Jako další významný posun se jeví skutečnost, že švýcarská vláda dne 4. března 2016 předložila protokol o přistoupení Chorvatska k Dohodě o volném pohybu osob švýcarskému parlamentu ke schválení.²⁵ Nicméně ani tento krok neznamenaá, že jeho ratifikace bude s ohledem na současnou švýcarskou vnitropolitickou situaci v horizontu nejbližších několika let úspěšně dokončena.

Závěry 1. kapitoly

Po zamítavém výsledku referenda konaného ve Švýcarsku v roce 1992 o přistoupení Švýcarska k Evropskému hospodářskému prostoru, který ve svém důsledku znamenal i přerušení švýcarských snah o členství v Evropském společenství, „musela švýcarská vláda přehodnotit svoji původní strategii pro evropskou politiku a vypracovat novou cestu ve světle politické vůle většiny obyvatelstva, a proto se rozhodla pro pokračování po tradiční a osvědčené cestě mezi plnou integrací na jedné straně a izolací na straně druhé.“²⁶ Výsledky nového švýcarského přístupu k Evropskému společenství se dostavily v podobě dvou sérií mezinárodních dohod, které mezi nimi byly uzavřeny v letech 1999 a 2004. Mezi těmito dohodami se smluvní strany rozhodly dát zvláštní význam Dohodě o volném pohybu osob, o čemž svědčí i fakt, že pokud by došlo k jejímu ukončení, došlo by k ukončení i šesti dalších dohod uzavřených v roce 1999. Dohoda o volném pohybu osob byla uzavřena ve formě klasické mezinárodní smlouvy a vztahuje se pouze na občany smluvních stran, což znamená, že se nevztahuje, např. na cizince legálně žijící na území smluvních stran.²⁷ Dohoda o volném pohybu osob přinesla švýcarským státním příslušníkům i státním příslušníkům z členských států Evropského společenství oboustranně

²⁵ Staatssekretariat für Migration. *Personenfreizügigkeit Schweiz – EU/EFTA*. [online] www.sem.admin.ch, 4. března 2016 [cit. 4. dubna 2016]. Dostupné na <http://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/fza_schweiz-eu-efta.html>

²⁶ Scheu, H., Ch. Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 251

²⁷ Schwok, R. *Switzerland – European Union. An impossible membership?* Brussels: Peter Lang, 2009., s. 43

smluvně garantovanou záruku pro vstup, pobyt či přístup k výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany.

2. Dohoda o volném pohybu osob – úprava volného pohybu ekonomicky aktivních a ekonomicky neaktivních osob

2.1 Úprava volného pohybu zaměstnanců obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Zaměstnanci představují v rámci Dohody o volném pohybu osob, co se týče ekonomicky aktivních osob, největší a nejvýznamnější skupinu. Dohoda o volném pohybu osob užívá pojmu zaměstnanec, avšak nikde jej přímo nedefinuje. K vymezení pojmu zaměstnanec se však ve svých četných rozsudcích opakovaně vyjadřoval Soudní dvůr²⁸, kdy základní definici pojmu zaměstnanec vymezil v rozsudku ve věci *Lawrie–Blum v. Land Baden–Württemberg* 66/85²⁹, ve kterém uvedl, že zaměstnanec je osoba, která po jisté časové období vykonává za odměnu pro jiného určitou činnost, a to pod jeho řízením.

2.1.1 Práva zaměstnanců obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Obecná pravidla týkající se otázek vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany jsou v Dohodě o volném pohybu osob upravena zejména v čl. 3 a 4 a dále v čl. 2 Přílohy I. Volný pohyb osob. Vzhledem k tomu, že se jedná o obecná pravidla, vtažují se tudíž i na zaměstnance.³⁰ Zvláštní úpravu ve vztahu k zaměstnancům pak obsahují čl. 6–11 a čl. 27–30 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Dohoda o volném pohybu osob přinesla zaměstnancům garanci práv spočívající v tom, že zaměstnanci, kteří jsou státními příslušníky jedné smluvní strany, mohou s minimálními omezení vstupovat, pobývat a vykonávat výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany. Zaměstnancům, kteří skutečně pobývají a vykonávají výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany, vydávají orgány této strany jako doklad těchto práv povolení k pobytu.

Zaměstnanci mají také právo na plnou profesní a geografickou mobilitu na celém území hostitelského státu. Profesní mobilita v sobě zahrnuje možnost změnit zaměstnavatele,

²⁸ Např. rozsudky Soudního dvora ve věcech *Levin v. Staatssecretaris van Justitie* 53/81, *Steymann v. Staatssecretaris van Justitie* 196/87, *The Queen v. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Agegate* C–3/87, *Raulin v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen* C–357/89.

²⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. července 1986 *Lawrie–Blum v. Land Baden–Württemberg*, 66/85, Sb. rozh. s. 02121, bod 12

³⁰ O pravidlech týkajících se otázek vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti obecně platících pro všechny kategorie osob na území druhé smluvní strany podrobněji viz 1. kapitola, podkapitoly 1.5.2 a 1.5.3

zaměstnání nebo povolání či přejít od zaměstnání k samostatné výdělečné činnosti. Geografická mobilita pak v sobě zahrnuje možnost zaměstnance, který je státním příslušníkem jedné smluvní strany, při zaměstnání na území druhé smluvní strany změnit místo pracoviště či pobytu. Omezení se v tomto směru týká pouze zaměstnanců, kteří jsou držiteli povolení k pobytu s dobou platnosti kratší než jeden rok, ti mají právo na profesní a geografickou mobilitu pouze po dobu dvanácti měsíců od zahájení svého zaměstnání.

Dohoda o volném pohybu osob zaručuje zaměstnancům i právo na stejné vzdělávání v zařízeních odborné přípravy a ve střediscích rekvalifikace a profesní obnovy za stejných podmínek jako u zaměstnanců, kteří jsou státními příslušníky hostitelské země.

Zaměstnanci, kteří jsou příslušníky jedné smluvní strany, mají také právo být voleni do orgánů zastupujících zaměstnance v podnicích v hostitelské zemi, přičemž ustanoveními Dohody o volném pohybu osob nejsou dotčeny právní předpisy, které v hostitelském státě přiznávají zaměstnancům z druhé smluvní strany širší práva. Tato ustanovení se vztahují zejména na účast zaměstnanců v odborových organizacích, zaměstnaneckých radách, či jiných kolektivních zaměstnaneckých orgánech.

2.1.2 Pravidla týkající se rovného zacházení se zaměstnanci obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Obecný zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti je upraven v čl. 2 Dohody o volném pohybu osob. Úprava týkající se rovného zacházení přímo se zaměstnanci je pak obsažena v čl. 9 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Jako základní pravidlo, které se vztahuje na zaměstnance, platí, že se zaměstnancem, který je státním příslušníkem jedné smluvní strany, se nesmí na území druhé smluvní strany zacházet pro jeho státní příslušnost jinak než se zaměstnanými státními příslušníky hostitelské země, pokud jde o podmínky zaměstnání a pracovní podmínky zejména, co se týče odměňování, propouštění ze zaměstnání a opětného profesního začlenění nebo opětného zaměstnání, jestliže se stane nezaměstnaným. Dohoda o volném pohybu osob prohlašuje za neplatná také všechna ustanovení kolektivních a individuálních smluv a veškerých jiných kolektivních ujednání, která se týkají přístupu k zaměstnání, odměňování a jiných podmínek zaměstnání a propouštění, pokud by stanovila, nebo umožnila diskriminační podmínky vůči zaměstnancům, kteří jsou státními příslušníky druhé smluvní strany.

Co se týče členství v odborových organizacích, mají zaměstnanci, kteří jsou státními příslušníky jedné smluvní strany a jsou zaměstnáni na území druhé smluvní strany, stejná práva jako příslušníci hostitelské země včetně výkonu práv spojených s odborovou činností, práva hlasovat a práva přístupu k výkonným nebo řídicím funkcím v odborové organizaci. Zaměstnanci, kteří jsou státními příslušníky jedné smluvní strany, však mohou být na území druhé smluvní strany vyloučeni z řízení veřejnoprávních korporací a z výkonu veřejnoprávních funkcí.

Pravidla, která zrovnoprávňují postavení zaměstnanců, se vztahují i na daňovou a sociální oblast, neboť zaměstnanci a jejich rodinní příslušníci požívají stejné daňové a sociální výhody jako zaměstnanci státní příslušníci hostitelské země a jejich rodinní příslušníci. Smluvní strany tak na základě Dohody o volném pohybu osob garantují cizím zaměstnancům prakticky stejná práva, jaká poskytují svým vlastním státním příslušníkům, z čehož je patrná snaha o co možná největší usnadnění přístupu k zaměstnání na území obou smluvních stran.

2.1.3 Úprava povolení k pobytu zaměstnanců obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Pravidla týkající se pobytu zaměstnanců na území druhé smluvní strany jsou obsažena zejména v ustanoveních čl. 6, 27 a 29 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Zaměstnanci, kteří jsou státními příslušníky jedné smluvní strany a jsou zaměstnavateli z hostitelského státu zaměstnáni po dobu nejméně jednoho roku, obdrží povolení k pobytu s dobou platnosti nejméně pět let ode dne jeho vydání. Povolení k pobytu se následně prodlužuje automaticky nejméně o pět let. Zaměstnanec, který je zaměstnavatelem z hostitelského státu zaměstnán na dobu delší než tři měsíce, avšak kratší než jeden rok, obdrží povolení k pobytu s dobou platnosti odpovídající době trvání jeho pracovní smlouvy. Povolení k pobytu zaměstnance, který má pracovní smlouvu na dobu kratší než jeden rok, se prodlužuje až o celkovou dobu kratší než dvanáct měsíců, jestliže zaměstnanec příslušným vnitrostátním orgánům prokáže, že je schopen vykonávat výdělečnou činnost.

Vnitrostátní orgány pro účely vydání povolení k pobytu vyžadují od zaměstnanců, kromě několika dalších nezbytných dokumentů, pouze doklad, na jehož základě vstoupili na jejich území a pracovní smlouvu od zaměstnavatelů nebo písemné potvrzení o zaměstnání. Povolení k pobytu platí na celém území státu, který je vydal. Povolení k pobytu pak vůbec nepotřebují ti zaměstnanci, kteří jsou zaměstnáni na dobu nepřevyšující tři měsíce.

2.1.4 Výjimky týkající se povolení k pobytu u zaměstnaných příhraničních pracovníků obsažené v Dohodě o volném pohybu osob

Dohoda o volném pohybu osob obsahuje z pravidel upravujících pobyt zaměstnanců výjimky, které se vztahují na zvláštní kategorii osob, kterou tvoří zaměstnaní příhraniční pracovníci.

Za zaměstnaného příhraničního pracovníka se dle čl. 7 Přílohy I. Volný pohyb osob považuje státní příslušník smluvní strany, který má bydliště na území některé smluvní strany, vykonává výdělečnou činnost jako zaměstnanec na území druhé smluvní strany a vrací se do svého bydliště zpravidla každý den nebo nejméně jednou týdně a dále se za zaměstnaného příhraničního pracovníka dle čl. 28 Přílohy I. Volný pohyb osob považuje státní příslušník smluvní strany, který má své obvyklé bydliště v příhraničním území Švýcarska nebo příhraničním území sousedních států a který vykonává výdělečnou činnost jako zaměstnanec v příhraničním území druhé smluvní strany a vrací se do svého hlavního bydliště zpravidla každý den nebo nejméně jednou týdně (dále také „příhraniční pracovníci z příhraničních území“), přičemž příhraničním územím se pro účely Dohody o volném pohybu osob rozumí území definovaná ve smlouvách uzavřených mezi Švýcarskem a státy s ním sousedícími o malém pohraničním styku.

Příhraniční pracovníci ani příhraniční pracovníci z příhraničních území nepotřebují povolení k pobytu, avšak příslušné orgány státu, ve kterém jsou zaměstnáni, jim mohou vydat zvláštní povolení k pobytu. Rozdílné postavení mezi příhraničními pracovníky a příhraničními pracovníky z příhraničních území pak spočívá zejména v tom, že zvláštní povolení k pobytu vydaná příhraničním pracovníkům jsou dokumentem platným na celém území státu, který je vydal, a příhraniční pracovníci mají právo na profesní a geografickou mobilitu na celém území hostitelského státu, zatímco zvláštní povolení k pobytu vydaná příhraničním pracovníkům z příhraničních území platí pouze na příhraničním území státu, který je vydal, a právo příhraničních pracovníků z příhraničních území na profesní a geografickou mobilitu je omezeno pouze na příhraniční území Švýcarska a států s ním sousedících.

2.2 Úprava volného pohybu samostatně výdělečně činných osob obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Další skupinu ekonomicky aktivních osob, na kterou se vztahuje Dohoda o volném pohybu osob, představují samostatně výdělečně činné osoby. Základní rozdíl mezi zaměstnanci a samostatně výdělečně činnými osobami spočívá v tom, že zaměstnanci vykonávají činnost pro jiného pod jeho řízením, zatímco samostatně výdělečně činné osoby vykonávají svoji činnost nezávisle.

Smluvní strany si v základních ustanoveních Dohody o volném pohybu osob za jeden z jejich cílů stanovily poskytování práva na usazování pro účely výkonu samostatné výdělečné činnosti. Samotný obsah Dohody o volném pohybu osob však přímo proces usazování na území smluvních stran neupravuje. Dohoda o volném pohybu osob tak představuje smluvní dokument, který prostřednictvím úpravy pravidel vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti sice usnadňuje samostatně výdělečně činným osobám možnost usadit se na území druhé smluvní strany, aniž by však samotný proces usazování sama blíže upravovala.

2.2.1 Práva samostatně výdělečně činných osob obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Obecná pravidla týkající se otázek vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany jsou v Dohodě o volném pohybu osob upravena zejména v čl. 3 a 4 a v čl. 2 Přílohy I. Volný pohyb osob. Vzhledem k tomu, že se jedná o obecná pravidla, vtažují se tudíž i na samostatně výdělečně činné osoby.³¹ Zvláštní úpravu ve vztahu k samostatně výdělečně činným osobám pak obsahují čl. 12–16 a čl. 31–34 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Dohoda o volném pohybu osob přinesla samostatně výdělečně činným osobám garanci práv spočívající v tom, že samostatně výdělečně činné osoby, které jsou státními příslušníky jedné smluvní strany, mohou téměř bez jakéhokoli omezení vstupovat, pobývat a vykonávat výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany. Samostatně výdělečně činným osobám, které skutečně pobývají a vykonávají výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany, vydávají orgány této strany jako doklad těchto práv povolení k pobytu.

Samostatně výdělečně činné osoby mají dále právo na profesní a geografickou mobilitu na celém území hostitelského státu. Profesní mobilita samostatně výdělečně činných osob v sobě

³¹ O pravidlech týkajících se otázek vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti obecně platících pro všechny kategorie osob na území druhé smluvní strany podrobněji viz 1. kapitola, podkapitoly 1.5.2 a 1.5.3

zahrnuje možnost změny povolání či přechod od samostatné výdělečné činnosti k zaměstnání. Geografická mobilita pak v sobě zahrnuje možnost samostatně výdělečně činných osob, které jsou státními příslušníky jedné smluvní strany, při výdělečné činnosti na území hostitelského státu změnit místo jejího výkonu či pobytu.

2.2.2 Pravidla týkající se rovného zacházení se samostatně výdělečně činnými osobami obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Obecný zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti je upraven v čl. 2 Dohody o volném pohybu osob. Úprava týkající se rovného zacházení přímo se samostatně výdělečně činnými osobami je pak obsažena v čl. 15 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Jako základní pravidlo, které se vztahuje na samostatně výdělečně činné osoby, platí, že se jim ohledně přístupu k samostatné výdělečné činnosti a jejímu výkonu poskytuje v hostitelském státu zacházení ne méně příznivé, než které je poskytováno vlastním státním příslušníkům.

Ohledně dalších pravidel upravujících rovné zacházení se samostatně výdělečně činnými osobami na území hostitelského státu zejména, co se týče pracovních podmínek, odměňování, podmínek v daňové a sociální oblasti, či přístupu ke vzdělávání v zařízeních odborné přípravy a ve střediscích rekvalifikace a profesní obnovy, platí, že je mají obdobná jako zaměstnanci, a tudíž že hostitelský stát přistupuje v těchto oblastech k samostatně výdělečně činným osobám stejně jako k vlastním státním příslušníkům.

Soudní dvůr se ve svém rozsudku ve věci *Stamm a Hauser* C–13/08³² musel vypořádat s otázkou, zda se pravidla týkající se rovného zacházení se samostatně výdělečně činnými osobami upravená v čl. 15 Přílohy I. Volný pohyb osob vztahují i na samostatně výdělečně činné příhraniční pracovníky. Soudní dvůr se totiž v rámci daného řízení setkal s názorem reprezentovaným vládním prezídiem ve Freiburgu (Německo, spolková země Bádensko–Württembersko), že pravidla týkající se rovného zacházení se samostatně výdělečně činnými osobami upravená v čl. 15 Přílohy I. Volný pohyb osob se vztahují pouze na „samostatně výdělečně činné osoby“, a nikoli na „samostatně výdělečně činné příhraniční pracovníky“. Vládní prezídium ve Freiburgu tento svůj názor odůvodnilo zejména poukazem na systematiku i znění

³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. prosince 2008, *Stamm a Hauser*, C–13/08, Sb. rozh. s. I–11087, body 31–36

Dohody o volném pohybu osob, která s těmito dvěma kategoriemi osob nezachází striktně totožným způsobem, ale naopak je úmyslně rozlišuje. Soudní dvůr však takovou argumentaci odmítl s tím, že zvláštní úprava týkající se samostatně výdělečně činných osob obsažená v čl. 12–16 Přílohy I. Volný pohyb osob neobsahuje žádné ustanovení, podle něhož by se pravidla týkající se rovného zacházení měla uplatnit pouze na „samostatně výdělečně činné osoby“, a nikoli na „samostatně výdělečně činné příhraniční pracovníky“, a tudíž pokud jde o zásadu rovného zacházení, žádné ustanovení nenasvědčuje tomu, že by se této zásady nemohli samostatně výdělečně činní příhraniční pracovníci také dovolávat.

2.2.3 Úprava povolení k pobytu samostatně výdělečně činných osob obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Pravidla týkající se pobytu samostatně výdělečně činných osob na území druhé smluvní strany jsou obsažena zejména v ustanoveních čl. 12, 31 a 33 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Státní příslušníci smluvní strany, kteří si přejí se usadit na území druhé smluvní strany, aby zde mohli vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, obdrží povolení k pobytu s dobou platnosti šest měsíců. Samostatně výdělečně činné osoby obdrží povolení k pobytu s dobou platnosti nejméně pět let, jestliže před uplynutím těchto šesti měsíců prokáží příslušným vnitrostátním orgánům, že vykonávají samostatnou výdělečnou činnost. V případě, že samostatně výdělečně činné osoby nedodrží tuto šesti měsíční lhůtu, ale existuje reálný předpoklad, že budou schopny doložit, že vykonávají samostatnou výdělečnou činnost, může být tato lhůta prodloužena ještě o dva měsíce. Povolení k pobytu se pak automaticky prodlužuje nejméně o pět let, a to opět za předpokladu, že samostatně výdělečně činná osoba prokáže příslušným vnitrostátním orgánům, že vykonává výdělečnou činnost.

Vnitrostátní orgány pro účely vydání povolení k pobytu, kromě několika dalších nezbytných dokumentů, vyžadují od samostatně výdělečně činných osob pouze doklad, na jehož základě vstoupily na jejich území a doklad o tom, že vykonávají nebo hodlají vykonávat samostatnou výdělečnou činnost. Povolení k pobytu pro samostatně výdělečně činných osob platí na celém území státu, který je vydal.

2.2.4 Výjimky týkající se povolení k pobytu u samostatně výdělečně činných příhraničních pracovníků obsažené v Dohodě o volném pohybu osob

Dohoda o volném pohybu osob obsahuje z pravidel upravujících pobyt samostatně výdělečně činných osob výjimky, které se vztahují na zvláštní kategorii osob, kterou tvoří samostatně výdělečně činní příhraniční pracovníci.

Za samostatně výdělečně činného příhraničního pracovníka se dle čl. 13 Přílohy I. Volný pohyb osob považuje státní příslušník smluvní strany, který má bydliště na území některé smluvní strany, vykonává samostatnou výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany a vrací se do svého bydliště zpravidla každý den nebo nejméně jednou týdně.

Blíže se k tomu, koho považovat za samostatně výdělečně činného příhraničního pracovníka dle čl. 13 Přílohy I. Volný pohyb osob, vyjádřil Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci *Ettwein* C-425/11³³ týkající se situace manželů Ettweinových, kteří byli německými státními příslušníky a kteří v Německu žili a vykonávali samostatnou výdělečnou činnost. V roce 2007 se manželé Ettweinovi přestěhovali do Švýcarska, nicméně v samostatné výdělečné činnosti pokračovali i nadále v Německu, kde dosahovali téměř veškerých svých příjmů. Soudní dvůr konstatoval, že manželé Ettweinovi je třeba považovat za samostatně výdělečně činné příhraniční pracovníky podle čl. 13 odst. 1 Přílohy I. Volný pohyb osob, neboť v tomto ustanovení se rozlišuje pouze mezi místem bydliště na území jedné smluvní strany a místem výkonu samostatné výdělečné činnosti, které se musí nacházet na území druhé smluvní strany, a to bez ohledu na státní příslušnost dotčených osob. Soudní dvůr dospěl k závěru, že pro posouzení toho, zda někoho považovat za samostatně činného příhraničního pracovníka, nemá význam jeho státní příslušnost (manželé Ettweinovi po přestěhování do Švýcarska zůstali i nadále německými státními příslušníky), nýbrž pouze to, že má bydliště na území jedné smluvní strany, ale samostatnou výdělečnou činnost vykonává na území druhé smluvní strany.

Za samostatně výdělečně činného příhraničního pracovníka se dále dle čl. 32 Přílohy I. Volný pohyb osob považuje státní příslušník smluvní strany, který má obvyklé bydliště v příhraničním území Švýcarska nebo sousedních států a který vykonává samostatnou výdělečnou činnost v příhraničním území druhé smluvní strany a vrací se do svého hlavního bydliště zpravidla každý den nebo nejméně jednou týdně (dále také „samostatně výdělečně činný

³³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. února 2013, *Ettwein*, C-425/11, body 22, 34, 35

příhraniční pracovník z příhraničních území“), přičemž příhraničním územím se pro účely Dohody o volném pohybu osob rozumí území definovaná ve smlouvách uzavřených mezi Švýcarskem a státy s ním sousedícími o malém pohraničním styku.

Samostatně výdělečně činní příhraniční pracovníci ani samostatně výdělečně činní příhraniční pracovníci z příhraničních území nepotřebují povolení k pobytu, avšak příslušné vnitrostátní orgány státu, ve kterém jsou výdělečně činní, mohou těmto osobám vydat zvláštní povolení k pobytu s dobou platnosti nejméně pět let, pokud prokáží, že vykonávají, nebo si přejí vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

Rozdílné postavení mezi samostatně výdělečně činnými příhraničními pracovníky a samostatně výdělečně činnými příhraničními pracovníky z příhraničních území pak spočívá zejména v tom, že zvláštní povolení k pobytu vydaná samostatně výdělečně činným příhraničním pracovníkům jsou dokumentem platným na celém území státu, který je vydal, a samostatně výdělečně činní příhraniční pracovníci mají právo na profesní a geografickou mobilitu na celém území hostitelského státu, zatímco zvláštní povolení k pobytu vydaná samostatně výdělečně činným příhraničním pracovníkům z příhraničních území platí pouze na příhraničním území státu, který je vydal, a právo příhraničních pracovníků z příhraničních území na profesní a geografickou mobilitu je omezeno pouze na příhraniční území Švýcarska a států s ním sousedících.

V již zmiňovaném rozsudku ve věci *Ettwein* C-425/11³⁴ se Soudní dvůr vyjádřil také k důvodům, proč Dohoda o volném pohybu osob rozlišuje „samostatně výdělečně činné osoby“ a „samostatně výdělečně činné příhraniční pracovníky“. Soudní dvůr dospěl k závěru, že smluvní strany tím, že tyto dvě kategorie osob definovaly odlišně, kdy zejména pro samostatně výdělečně činné příhraniční pracovníky nestanovily povinnost být při výkonu své činnosti na území druhé smluvní strany držiteli klasického povolení k pobytu (pouze zvláštního), chtěly zdůraznit odlišnou pozici této kategorie osob a usnadnit jí pohyb a mobilitu.

2.3 Úprava volného pohybu poskytovatelů služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Poslední skupinou ekonomicky aktivních osob, na kterou se vztahuje Dohoda o volném pohybu osob, jsou poskytovatelé služeb. Poskytovatelé služeb představují určitou podkategorii

³⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. února 2013 *Ettwein*, C-425/11, bod 38

samostatně výdělečně činných osob, avšak „zatímco svoboda usazování samostatně výdělečně činným osobám zaručuje právo provozovat výdělečnou činnost zpravidla v provozovně umístěné v jiném než domovském státě dlouhodobě a stabilně, svoboda poskytovat služby umožňuje provozovat tuto aktivitu ve státě, kde její poskytovatel není usazen, krátkodobě“.³⁵ Samotný pojem služba je definován v ustanovení čl. 57 Smlouvy o fungování Evropské unie jako výkon poskytovaný zpravidla za úplatu zahrnující zejména činnost průmyslové nebo obchodní povahy, řemeslnou činnost a činnost v oblasti svobodných povolání. Skutečnost, že se smluvní strany v Dohodě o volném pohybu osob rozhodly rozlišovat mezi samostatně výdělečně činnými osobami a poskytovateli služeb, vyjadřuje jejich snahu zdůraznit zvláštní postavení poskytovatelů služeb.

2.3.1 Práva poskytovatelů služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Obecná pravidla týkající se otázek vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany jsou v Dohodě o volném pohybu osob upravena zejména v čl. 3 a 4 a v čl. 2 Přílohy I. Volný pohyb osob. Vzhledem k tomu, že se jedná o obecná pravidla, vtažují se tudíž i na poskytovatele služeb.³⁶ Zvláštní úpravu ve vztahu k poskytovatelům služeb pak obsahují čl. 5 Dohody o volném pohybu osob a čl. 17–22 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Dohoda o volném pohybu osob přinesla poskytovatelům služeb garanci práv spočívající v tom, že poskytovatelé služeb, kteří jsou příslušníky jedné smluvní strany, mohou vstupovat, pobývat a poskytovat služby na území druhé smluvní strany.

Poskytovatelé služeb, včetně společností, mohou poskytovat služby na území druhé smluvní strany po dobu nepřekračující devadesát skutečně odpracovaných dní za kalendářní rok. V souvislosti s poskytováním služeb Dohoda o volném pohybu osob zakazuje jakékoli omezení přeshraničního poskytování služeb na území druhé smluvní strany nepřekračující devadesát skutečně odpracovaných dní za kalendářní rok a dále zakazuje jakékoli omezení práva vstupu a pobytu v případech, které se týkají poskytovatelů služeb, kteří jsou státními příslušníky členských států Evropské unie nebo Švýcarska a jsou usazeni na území jiné smluvní strany než příjemce služby a dále omezení práva vstupu a pobytu zaměstnanců poskytovatelů služeb bez

³⁵ Petr, M. In Šišková, N. a kol. *Evropské právo 2, Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 78

³⁶ O pravidlech týkajících se otázek vstupu, pobytu a přístupu k výdělečné činnosti obecně platících pro všechny kategorie osob na území druhé smluvní strany podrobněji viz 1. kapitola, podkapitoly 1.5.2 a 1.5.3

ohledu na jejich státní příslušnost, kteří jsou začleněni do stálého trhu práce některé smluvní strany a jsou vysláni za účelem poskytování služeb na území jiné smluvní strany.

Devadesátidenní lhůta skutečně odpracovaných dní za kalendářní rok nesmí být překročena bez ohledu na to, zda trvá nepřetržitě, nebo zda se jedná o několik po sobě jdoucích dob poskytování služeb. To se však netýká plnění právních povinností poskytovatelů služeb vyplývajících ze záruky poskytnuté osobám přijímajícím službu a nepoužije se v případech nepředvídatelných okolností.

Poskytovatelé služeb tedy mohou za předpokladu, že dodrží devadesátidenní lhůtu skutečně odpracovaných dní za kalendářní rok, poskytovat služby na území druhé smluvní strany bez dalšího omezení a po tuto dobu nepotřebují ani povolení k pobytu. V této souvislosti se Dohoda o volném pohybu osob odkazuje i na jiné zvláštní dohody uzavřené mezi smluvními stranami týkající se poskytování služeb (včetně Dohody o vládních zakázkách, pokud se týká poskytování služeb) a výslovně stanoví, že tyto dohody nejsou příslušnými ustanoveními Dohody o volném pohybu osob nijak dotčeny. Devadesátidenní lhůta skutečně odpracovaných dní za kalendářní rok při poskytování služeb je však jen základní lhůtou, neboť poskytovatelé služeb mohou příslušné vnitrostátní orgány druhé smluvní strany požádat o vydání oprávnění k poskytování služeb po delší dobu.

2.3.2 Pravidla týkající se rovného zacházení s poskytovateli služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Obecný zákaz diskriminace z důvodu státní příslušnosti je upraven v čl. 2 Dohody o volném pohybu osob. Úprava týkající se rovného zacházení přímo s poskytovateli služeb je pak obsažena v čl. 19 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Jako základní pravidlo, které se vztahuje na poskytovatele služeb, platí, že osoby, které jsou oprávněny poskytovat služby, nebo kterým bylo vydáno odpovídající povolení, mohou za účelem jejich poskytnutí dočasně vykonávat svou činnost ve státě, kde je služba poskytována, za stejných podmínek, jaké tento stát ukládá svým vlastním státním příslušníkům.

2.3.3 Úprava povolení k pobytu poskytovatelů služeb obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Pravidla týkající se pobytu poskytovatelů služeb na území druhé smluvní strany jsou obsažena zejména v ustanovení čl. 5 Dohody o volném pohybu osob a čl. 20 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Poskytovatelé služeb, kteří jsou oprávněni poskytovat služby, nepotřebují na území druhé smluvní strany povolení k pobytu pro pobyt nepřekračující devadesát skutečně odpracovaných dní za kalendářní rok. Poskytovatelé služeb mohou požádat o překročení této devadesátidenní lhůty a v případě kladného vyřízení je jim vydáno povolení k pobytu na dobu rovnou době poskytování služeb.

Poskytovatelé služeb mají právo vstupu a pobytu na území druhé smluvní strany, pokud zde mají právo poskytovat službu podle Dohody o volném pohybu osob nebo podle některé jiné dohody. Poskytovatelé služeb mají právo vstupu a pobytu na území druhé smluvní strany i v případě, že zde nemají právo poskytovat službu podle Dohody o volném pohybu osob nebo podle některé jiné dohody, ale pokud získají od příslušných orgánů dotyčné smluvní strany oprávnění k poskytování služeb.

Vnitrostátní orgány pro účely vydání povolení k pobytu, kromě několika dalších nezbytných dokumentů, vyžadují od poskytovatelů služeb pouze doklad, na jehož základě vstoupili na jejich území a doklad o tom, že poskytují, nebo si přejí poskytovat službu. Povolení k pobytu pro poskytovatele služeb platí na celém území státu, který je vydal.

2.4 Úprava volného pohybu osob nevykonávajících výdělečnou činnost obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Osoby nevykonávající výdělečnou činnost jsou zařazovány mezi tzv. ekonomicky neaktivní osoby. V případě ekonomicky neaktivních osob by se na první pohled mohlo zdát, že nemají pro hostitelský stát žádný ekonomický přínos. Nemusí tomu tak ovšem být ve všech případech, neboť se může jednat např. o turisty, kteří přispívají do zisků z oblasti cestovního ruchu, nebo např. o studenty, kteří mohou po absolvování studií zůstat v hostitelské zemi natrvalo a ucházet se zde o zaměstnání. V každém případě platí základní premisa, že osoby nevykonávající výdělečnou činnost nesmí být pro hostitelskou zemi zátěží. Z tohoto důvodu se smluvní strany rozhodly

v Dohodě o volném pohybu osob upravit pravidla týkající se volného pohybu i u této kategorie osob.

2.4.1 Obecná úprava povolení k pobytu osob nevykonávajících výdělečnou činnost obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Pravidla týkající se vstupu a pobytu osob nevykonávajících výdělečnou činnost na území druhé smluvní strany jsou obsažena zejména v ustanovení čl. 3 a 6 Dohody o volném pohybu osob a čl. 2 a 24 Přílohy I. Volný pohyb osob.

Osoby, které jsou státními příslušníky jedné smluvní strany a pobývají na území druhé smluvní strany, kde však nevykonávají výdělečnou činnost a nemají právo pobytu podle jiných ustanovení Dohody o volném pohybu osob, zde mohou obdržet povolení k pobytu s dobou platnosti nejméně pět let, pokud příslušným vnitrostátním orgánům prokáží, že mají pro sebe a pro své rodinné příslušníky dostatečné finanční prostředky, aby nemusely během svého pobytu žádat o sociální dávky, a mají uzavřeno nemocenské pojištění, kterým jsou kryta všechna rizika. Za dostatečnou výši finančních prostředků považují smluvní strany takovou výši, která převyšuje částku, při níž vlastním státním příslušníkům s ohledem na jejich osobní situaci, popřípadě také s ohledem na situaci jejich rodiny, vzniká nárok na dávky sociálního zabezpečení. Pokud nelze tuto podmínku použít, považují se finanční prostředky žadatele za dostatečné, jestliže převyšují minimální důchod sociálního zabezpečení vyplácený hostitelským státem.

Smluvní strany se také dohodly na tom, že mohou po osobách nevykonávajících výdělečnou činnost, jestliže to považují za nezbytné, po uplynutí prvních dvou let pobytu vyžadovat obnovení povolení k pobytu. Povolení k pobytu se však automaticky prodlužuje nejméně o pět let, pokud jsou stále naplněny podmínky k jeho prvnímu vydání. Povolení k pobytu vydaná osobám nevykonávajícím výdělečnou činnost platí na celém území státu, který je vydal.

2.4.2 Úprava povolení k pobytu u zvlášť stanovených kategorií osob nevykonávajících výdělečnou činnost obsažená v Dohodě o volném pohybu osob

Dohoda o volném pohybu osob kromě obecných pravidel vztahujících se k úpravě povolení k pobytu osob nevykonávajících výdělečnou činnost obsahuje v čl. 23 Přílohy I. Volný pohyb osob zvláštní pravidla upravující pobyt příjemců služeb a v čl. 24 Přílohy I. Volný pohyb osob

zvláštní pravidla upravující pobyt osob, které byly na území smluvní strany zaměstnány po dobu kratší než jeden rok a také studentů.

Příjemci služeb nepotřebují povolení k pobytu pro pobyt na dobu tří měsíců nebo kratší. Pro pobyt na dobu delší než tři měsíce se příjemcům služeb vydává povolení k pobytu na dobu rovnou době trvání služby, které platí na celém území státu, který je vydal. Příjemci služeb však mohou být po dobu svého pobytu na území druhé smluvní strany za účelem přijímání služeb vyloučeni ze systému sociálního zabezpečení.

Osoby, které byly na území smluvní strany zaměstnány po dobu kratší než jeden rok, mohou na území hostitelského státu i nadále pobývat, jestliže pro sebe a pro své rodinné příslušníky splňují podmínky týkající se dostatečných finančních prostředků a nemocenského pojištění. Pokud tyto osoby nemají právo pobytu na území druhé smluvní strany na základě jiných ustanovení Dohody o volném pohybu osob, mohou je získat podle pravidel vztahujících se k úpravě povolení k pobytu osob nevykonávajících výdělečnou činnost.

Studentům se vydává povolení k pobytu na dobu jednoho roku, ovšem také za předpokladu, že nemají právo pobytu na území druhé smluvní strany na základě jiných ustanovení Dohody o volném pohybu osob (např. nejsou zaměstnanci či poskytovateli služeb a studium je pro ně jen doplňkovou aktivitou) a jestliže studium trvá déle než jeden rok, lze jim vydat povolení k pobytu i na dobu delší (na dobu celého studia).

Závěry 2. kapitoly

Jedním z účelů přijetí Dohody o volném pohybu osob bylo vytvoření smluvních podmínek usnadňujících státním příslušníkům smluvních stran vstup, pobyt a také přístup k výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany. Naplnění tohoto účelu bylo realizováno v podobě ustanovení Dohody o volném pohybu osob upravujících vlastní volný pohyb osob, která jsou přímo aplikovatelná a nevyžadují provedení v podobě změny národního práva. Dohoda o volném pohybu osob kromě obecných pravidel vztahujících se na všechny kategorie osob, obsahuje i zvláštní pravidla, která se vztahují na jednotlivé kategorie osob, jako jsou zaměstnanci, samostatně výdělečně činné osoby, poskyvatelé služeb, osoby nevykonávající výdělečnou činnost a další. Omezení, která Dohoda o volném pohybu osob přináší jednotlivým kategoriím osob, jsou stanovena na nezbytné minimum a pro účely získání povolení k pobytu spočívají u ekonomicky aktivních osob prakticky pouze v doložení dokladů, na jejichž základě vstoupily

na území druhé smluvní strany a dokladů o tom, že zde vykonávají nebo hodlají vykonávat výdělečnou činnost a u skupiny ekonomicky neaktivních osob v doložení dostatečných finančních prostředků a uzavření nemocenského pojištění. Dohoda o volném pohybu osob znamená pro jednotlivé kategorie osob, kterých se týká, jasně stanovená pravidla pro jejich volný pohyb, což má význam zejména pro jejich vzájemné přístupy na trhy práce osob a také odstranění národních preferencí pro výkon povolání.³⁷ Jako určitý paradox se pak jeví, že Švýcarsko v roce 1992 sice odmítlo ratifikovat Dohodu o Evropském hospodářském prostoru, která se v oblasti pohybu osob vztahuje jen na zaměstnance, avšak v roce 1999 přijalo Dohodu o volném pohybu osob, která se týká mnohem širšího okruhu osob než jen zaměstnanců.

³⁷ Schwok, R. *Switzerland - European Union. An impossible membership?* Brussels: Peter Lang, 2009., s. 43

3. Dohoda o volném pohybu osob – úprava dalších záležitostí

3.1 Koordinace systémů sociálního zabezpečení

Jedním z cílů Dohody o volném pohybu osob, které si smluvní strany vytyčily v jejích úvodních ustanoveních, bylo vytvoření smluvní úpravy týkající se koordinace systémů sociálního zabezpečení ve vztahu ke skupinám osob, na které se Dohoda o volném pohybu osob vztahuje. Smluvní strany si daný cíl v této oblasti vytyčily zejména za účelem zajištění rovnosti zacházení, určení rozhodného práva, započtení všech dob získaných podle právních předpisů jednotlivých členských států pro účely vzniku a zachování nároků na dávky, jakož i výpočtu jejich výše, vyplácení dávek osobám s bydlištěm na území smluvních stran a podpory vzájemné správní pomoci a spolupráce mezi orgány a institucemi smluvních stran.

Uvedený cíl smluvních strany v oblasti koordinace systémů sociálního zabezpečení byl realizován prostřednictvím Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení, která tvoří nedílnou součást Dohody o volném pohybu osob. V Příloze II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení nebyla v dané oblasti vytvořena nová smluvní pravidla, ale smluvní strany se rozhodly pro její úpravu použít již existující právní akty Evropského společenství, nebo předpisy těmito aktům rovnocenné. Tyto akty jsou v Příloze II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení rozděleny na tři základní skupiny:

První skupinu tvoří dvě nařízení uvedená v oddíle A Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení, která se smluvní strany v oblasti koordinace systémů sociálního zabezpečení dohodly vzájemně používat. Jedná se o nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 988/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se mění nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, a kterým se stanovuje obsah jeho příloh a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení.

Druhou skupinu tvoří dvacet dva rozhodnutí Správní komise pro koordinaci systémů sociálního zabezpečení uvedených v oddíle B Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení, která se smluvní strany dohodly brát plně na vědomí. Nejdůležitější z těchto rozhodnutí představují rozhodnutí č. 1A ze dne 12. června 2009 o zřízení dialogu a dohodovacího

řízení týkajících se platnosti dokumentů, určení použitelných právních předpisů a poskytování dávek podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004, rozhodnutí č. 2A ze dne 12. června 2009 o výkladu čl. 12 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 a rozhodnutí č. 3A ze dne 17. prosince 2009, které se týká sčítání nepřerušovaných období vyslání získaných podle nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004.

Třetí skupinu pak tvoří dvě doporučení Správní komise pro koordinaci systémů sociálního zabezpečení uvedené v oddíle C Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení, která se smluvní strany dohodly vzít v úvahu. Jedná se o doporučení č. U1 ze dne 12. června 2009 o právních předpisech použitelných na nezaměstnané osoby, které na částečný úvazek vykonávají výdělečnou činnost v jiném členském státě než ve státě bydliště a doporučení č. U2 ze dne 12. června 2009 o použití čl. 64 odst. 1 písm. a) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 na nezaměstnané osoby, jež doprovázejí své manžely či manželky nebo partnery či partnerky, kteří (které) vykonávají výdělečnou činnost v jiném členském státě než příslušném státě.

„Základním cílem úpravy obsažené v Příloze II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení je koordinace, a nikoliv harmonizace systémů sociálního zabezpečení, a proto Dohoda o volném pohybu osob ani její Příloha II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení neovlivňují strukturu švýcarského sociálního systému, avšak vyžadují zajištění zásady zákazu diskriminace v různých oblastech sociálního zabezpečení,³⁸ zásady aplikace právního řádu jednoho státu, zásady sčítání dob pojištění či zásady zachování nabytých práv.

K aplikaci Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení se ve svých rozsudcích opakovaně vyjadřoval i Soudní dvůr. V této souvislosti je třeba zmínit zejména rozsudky Soudního dvora ve věcech *Borger* C–516/09 a *Bergström* C–257/10. Oba tyto rozsudky se týkaly zejména výkladu nařízení Rady (EHS) č. 1408/71. Pro obecnou aplikaci Dohody o volném pohybu osob a Přílohy II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení má význam zejména závěr, ke kterému dospěl Soudní dvůr v rozsudku ve věci *Borger* C–516/09³⁹, ze kterého vyplývá, že podmiňuje-li vnitrostátní právní úprava členského státu Evropské unie získání sociální dávky dosažením doby pojištění, zaměstnání či samostatné výdělečné činnosti, je

³⁸ Scheu, H., Ch., Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 254

³⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. března 2011, *Borger*, C–516/09, Sb. rozh. s. I-01493, body 26, 28, 29, 30

příslušná instituce tohoto členského státu na základě Dohody o volném pohybu osob a nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 povinna pro účely přiznání této dávky zohlednit tyto doby dosažené na území Švýcarska v plné délce.

3.2 Vzájemné uznávání dosažených kvalifikací

„Možnost vykonávat řadu ekonomických aktivit (např. v pozici zaměstnance nebo samostatně výdělečně činné osoby) bývá často ze strany státu podmiňována splněním požadavků na vzdělání, praxi, kvalifikaci, členství v profesní organizaci apod. Taková opatření sledují v zásadě legitimní cíl, kterým je ochrana spotřebitelů.“⁴⁰

Vzájemné uznávání dosažených kvalifikací je dalším z důležitých cílů Dohody o volném pohybu osob. Smluvní strany se totiž za účelem toho, aby byl státním příslušníkům členských států Evropského společenství a Švýcarska usnadněn přístup k zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti a poskytování služeb, zavázaly přijmout nezbytná opatření týkající se vzájemného uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci.

Uvedený cíl smluvních stran v oblasti uznávání dosažených kvalifikací byl realizován prostřednictvím Přílohy III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací, která tvoří nedílnou součást Dohody o volném pohybu osob. Stejně jako v případě koordinace systémů sociálního zabezpečení nebyla v dané oblasti vytvořena nová smluvní pravidla, ale smluvní strany se rozhodly pro její úpravu použít již existující právní akty Evropského společenství nebo předpisy těmito aktům rovnocenné. Tyto akty jsou v Příloze III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací rozděleny na dvě základní skupiny:

První skupinu tvoří tři směrnice uvedené v oddíle A Přílohy III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací, které se smluvní strany v oblasti uznávání odborných kvalifikací dohodly vzájemně uplatňovat. Jedná se o směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2005/36/ES ze dne 7. září 2005 o uznávání odborných kvalifikací (dále také jen „Směrnice o uznávání odborných kvalifikací“), směrnicí Rady 77/249/EHS ze dne 22. března 1977 o usnadnění účinného výkonu volného pohybu služeb advokátů a směrnicí Rady 74/556/EHS ze dne 4. června 1974, kterou se stanoví pravidla pro přechodná opatření v oblasti obchodu s toxickými látkami a jejich distribuce a v oblasti činností zahrnujících odborné používání takových látek, včetně zprostředkovatelských činností.

⁴⁰ Petr, M. In Šišková, N. a kol. *Evropské právo 2, Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 67–68

Druhou skupinu pak tvoří v oddíle B Přílohy III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací uvedené doporučení Komise 89/601/EHS ze dne 8. listopadu 1989 týkající se odborné přípravy zdravotnického personálu v oblasti rakoviny, které se smluvní strany zavázaly v oblasti vzájemného uznávání odborných kvalifikací brát na vědomí.

„Je nesporné, že vzájemné uznávání kvalifikací má pro volný pohyb osob praktický význam. Příloha III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací zajišťuje na území Švýcarska kromě nejdůležitější Směrnice o uznávání odborných kvalifikací i aplikaci směrnice Rady 77/249/EHS a směrnice Rady 74/556/EHS a na druhé straně členské státy Evropské unie uznávají kvalifikace získané ve Švýcarsku, pokud jsou s těmito směrnici v souladu.“⁴¹

3.2.1 Řízení o uznání kvalifikace ve Švýcarsku

Při výkonu výdělečné činnosti se ve Švýcarsku rozlišuje, zda se jedná o regulované či neregulované povolání. Pro výkon neregulovaného povolání ve Švýcarsku není potřeba žádného uznání zahraniční kvalifikace. Pro výkon regulovaných povolání je však ve Švýcarsku pro jejich výkon nezbytné uznání v zahraničí získané kvalifikace⁴² a jedná se o povolání např. z oblasti zdravotnictví, vzdělávání, práva a mnoha dalších.⁴³

Samotné řízení o uznání kvalifikací probíhá buď u švýcarského Státního sekretariátu pro vzdělávání, výzkum a inovace nebo u jiných švýcarských úřadů či institucí, jako jsou např. Spolkový úřad pro zdraví, Švýcarská konference kantonálních vzdělávacích ředitelství, justiční úřady jednotlivých kantonů a další.⁴⁴

Žádost o uznání kvalifikace se předkládá na předepsaných formulářích.⁴⁵ Po tom, co příslušný švýcarský úřad obdrží žádost o uznání kvalifikace společně s dalšími požadovanými dokumenty, zkoumá úroveň zahraničního vzdělání, klasifikuje je podle švýcarského vzdělávacího systému a také porovnává způsob ukončení zahraničního vzdělávacího programu se způsobem

⁴¹ Scheu, H., Ch., Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 254

⁴² Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation. *Anerkennung ausländischer Diplome. Anerkennungsverfahren Niederlassung* [online] www.sbfi.admin.ch, nedatováno [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.sbfi.admin.ch/diploma/01783/index.html?lang=de>>

⁴³ Seznam regulovaných povolání ve Švýcarsku je dostupný na webových stránkách Státního sekretariátu pro vzdělávání výzkum a inovace <<http://www.sbfi.admin.ch/diploma/02858/index.html?lang=de>>

⁴⁴ Přehled úřadů a institucí příslušných pro řízení o uznání kvalifikací dle jednotlivých povolání či oborů ve Švýcarsku je dostupný na webových stránkách Státního sekretariátu pro vzdělávání výzkum a inovace <<http://www.sbfi.admin.ch/diploma/01783/index.html?lang=de>>

⁴⁵ Formulář žádostí o uznání kvalifikace pro řízení, ke kterým je příslušný Státní sekretariát pro vzdělávání, výzkum a inovace, je dostupný na <<http://www.sbfi.admin.ch/diploma/01783/01787/index.html?lang=de>>. Tento formulář je součástí příloh této diplomové práce.

ukončení stejného nebo obdobného švýcarského vzdělávacího programu. Po posouzení předložené žádosti a dalších požadovaných dokumentů vydá příslušný švýcarský úřad pozitivní nebo negativní písemné rozhodnutí. V případě pozitivního rozhodnutí neobdrží žadatel švýcarský diplom nebo obdobný doklad o dosažené kvalifikaci, ale potvrzení prokazující, že v zahraničí získaný diplom nebo obdobný doklad o dosažené kvalifikaci je rovnocenný s diplomem nebo obdobnými doklady o dosažené kvalifikaci získanými ve Švýcarsku.⁴⁶

3.3 Příznivější předpisy, status quo a vývoj práva

Obsah Dohody o volném pohybu osob dle ustanovení čl. 12 nevyklučuje aplikaci příznivějších vnitrostátních předpisů, které se vztahují na státní příslušníky smluvních stran a jejich rodinné příslušníky. To znamená, že pokud by švýcarské vnitrostátní předpisy nebo vnitrostátní předpisy jednotlivých členských států Evropské unie, stanovily v některé z oblastí volného pohybu osob ještě příznivější podmínky než samotná Dohoda o volném pohybu osob, budou se aplikovat tyto vnitrostátní předpisy.

Naopak v čl. 13 Dohody o volném pohybu osob se smluvní strany zavázaly, že v oblastech, kterých se týká Dohoda o volném pohybu osob, nepřijmou žádná další omezující opatření vůči státním příslušníkům druhé smluvní strany. To znamená, že Dohoda o volném pohybu osob sice stanoví v oblasti volného pohybu osob některá omezující opatření (např. v řízení o vydání povolení k pobytu jsou zaměstnanci povinni předložit příslušným vnitrostátním orgánům pracovní smlouvu nebo písemné potvrzení o zaměstnání, samostatně výdělečně činné osoby jsou povinny předložit doklad o tom, že vykonávají nebo hodlají vykonávat samostatnou výdělečnou činnost, apod.), avšak smluvní strany nepřijímají v rámci svých vnitrostátních předpisů žádná další restriktivní opatření. Přijímání restriktivních opatření vůči státním příslušníkům druhé smluvní strany ve formě vnitrostátních předpisů by ve svém důsledku totiž znamenalo narušení účelu Dohody o volném pohybu osob, tedy vzájemné usnadnění volného pohybu státních příslušníků smluvních stran. Smluvní strany se v souladu s ustanovením čl. 17 Dohody o volném pohybu osob v případě, že dojde k zahájení procesu přijetí návrhu změny vnitrostátních předpisů, nebo i v případě, že dojde ke změně judikatury orgánů, proti jejichž rozhodnutí, již nelze podat opravný prostředek podle vnitrostátního práva, navzájem informují prostřednictvím smíšeného

⁴⁶ Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation. *Anerkennung ausländischer Diplome. Ablauf und Dauer* [online] www.sbf.admin.ch, nedatováno [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.sbf.admin.ch/diploma/01783/01787/index.html?lang=de>>

výboru. Ustanovení čl. 13 Dohody o volném pohybu osob neznemožňuje změnu vnitrostátních předpisů týkajících se pohybu osob, avšak představuje garanci, že na jejím základě nedojde ke zhoršení postavení osob, na které se Dohoda o volném pohybu osob vztahuje.

3.4 Odkaz na evropské právo

Smluvní strany se na základě čl. 16 odst. 1 Dohody o volném pohybu osob zavázaly, že k dosažení cílů sledovaných Dohodou o volném pohybu osob budou přijímat veškerá opatření nezbytná k zajištění toho, aby se ve vztahu mezi nimi používala práva a povinnosti odpovídající těm, které jsou obsaženy v právních předpisech Evropského společenství, na které je odkázáno. V tomto případě se jedná zejména o právní akty Evropského společenství nebo předpisy těmto aktům rovnocenné, které jsou uvedené v Příloze II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení a Příloze III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací.⁴⁷

Pro výklad a aplikační praxi Dohody o volném pohybu osob je významný čl. 16 odst. 2 Dohody o volném pohybu osob, neboť dle jeho ustanovení platí, že pokud by provádění Dohody o volném pohybu osob vyžadovalo pojmů práva Evropského společenství, přihlíží se k související judikatuře Soudního dvora Evropských společenství přede dnem podpisu Dohody o volném pohybu osob a na jeho judikaturu po tomto dni je Švýcarsko upozorňováno. V zájmu zajištění řádného fungování Dohody o volném pohybu osob pak bylo dohodnuto, že smíšený výbor určí na žádost kterékolí smluvní strany důsledky této judikatury. Význam judikatury Soudního dvora Evropských společenství (Evropské unie) je pro fungování Dohody o volném pohybu osob nesporný, neboť kromě jiného přináší i bližší a konkrétnější vymezení některých pojmů, které sice Dohoda o volném pohybu osob používá, avšak nijak blíže je nedefinuje.⁴⁸

3.5 Vztah Dohody o volném pohybu osob k dvoustranným dohodám uzavřeným mezi Švýcarskem a členskými státy Evropské unie

Vztah Dohody o volném pohybu osob k dvoustranným dohodám mezi Švýcarskem a členskými státy Evropského společenství/Evropské unie je upraven v ustanoveních čl. 20, 21 a 22 Dohody o volném pohybu osob. Předně je třeba zdůraznit, že se jedná o vztah k dohodám, které byly uzavřeny samostatně mezi Švýcarskem a jednotlivými členskými státy Evropského

⁴⁷ Viz podkapitoly 4.1 a 4.2.

⁴⁸ Např. vymezení pojmu zaměstnanec, viz podkapitola 2.1

společenství/Evropské unie a nikoli o dohody uzavřené mezi Švýcarskem a Evropským společenstvím/Evropskou unií. Konkrétně je v čl. 20, 21 a 22 Dohody o volném pohybu osob řešen vztah této dohody k dvoustranným dohodám o sociálním zabezpečení, k dvoustranným dohodám o zamezení dvojího zdanění a k jiným dvoustranným dohodám. Vztah Dohody o volném pohybu osob je ke všem těmto třem skupinám dohod řešen odlišně.

U dvoustranných dohod o sociálním zabezpečení uzavřených mezi Švýcarskem a členskými státy Evropského společenství platí, že, pokud se týkaly úpravy téže věci, došlo vstupem Dohody o volném pohybu osob v platnost k jejich pozastavení.

Naopak dvoustranné dohody o zamezení dvojího zdanění uzavřené mezi Švýcarskem a členskými státy Evropského společenství/Evropské unie nejsou Dohodou o volném pohybu osob nijak dotčeny. Žádné ustanovení Dohody o volném pohybu osob nelze vykládat tak, aby bránilo smluvním stranám při používání příslušných ustanovení jejich daňových předpisů rozlišovat mezi daňovými poplatníky, jejichž situace není srovnatelná. Zároveň žádné ustanovení Dohody o volném pohybu osob nebrání smluvním stranám přijímat nebo používat opatření s cílem zajistit ukládání, placení a účinný výběr daní nebo zabránit vyhýbání se daňovým povinnostem stanoveným vnitrostátními daňovými předpisy nebo dohodami o zamezení dvojího zdanění uzavřenými mezi Švýcarskem a jednotlivými členskými státy Evropského společenství/Evropské unie nebo jakýmkoli jinými daňovými ujednáními.

Jiné dohody uzavřené mezi Švýcarskem a členskými státy Evropského společenství/Evropské unie, jako např. dohody týkající se soukromých osob, hospodářských subjektů, přeshraniční spolupráce nebo malého pohraničního styku, pokud jsou slučitelné s ustanoveními Dohody o volném pohybu osob, jí nejsou dotčeny. V případě, že by se ukázalo, že tyto dohody nejsou s Dohodou o volném pohybu osob slučitelné, má při kolizi rozdílných ustanovení aplikační přednost Dohoda o volném pohybu osob.

Návrh o tom, jak vykládat vztah dvoustranných dohod o zamezení dvojího zdanění a jiných dohod uzavřených mezi Švýcarskem a členskými státy Evropské unie a Dohodou o volném pohybu osob, se objevil ve stanovisku generálního advokáta Paola Mengozziho předneseném dne 30. dubna 2015 ve věci *Bukovansky* C-241/14.⁴⁹ Generální advokát Paolo Mengozzi ve svém stanovisku uvedl, že z gramatického hlediska znamená použití výrazu „zůstává nedotčeno“ obsaženém v čl. 21 Dohody o volném pohybu osob výslovnou výjimku z použití Dohody

⁴⁹ Stanovisko generálního advokáta Paola Mengozziho ze dne 30. dubna 2015, *Bukovansky*, C-241/14, body 43-45

o volném pohybu osob jako takové, pokud jde o ustanovení dvoustranných dohod o zamezení dvojího zdanění uzavřených mezi Švýcarskem a členskými státy Evropské unie. Ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že výjimka je všeobecná a nepodmíněná v tom smyslu, že nepodléhá existenci žádné další podmínky kromě ustanovení, které se týká zamezení dvojího zdanění. Generální advokát Paolo Mengozzi dále upozornil na to, že k tomuto závěru dospěl mj. i na základě kontextuálního výkladu, kdy čl. 22 Dohody o volném pohybu osob výslovně stanoví, že Dohoda o volném pohybu osob nemá vliv na dvoustranné dohody, které nejsou o zamezení dvojího zdanění, pouze pokud jsou slučitelné s Dohodou o volném pohybu osob, kdy navíc dotčený čl. 22 výslovně upřesňuje, že v případě neslučitelnosti takových dohod s Dohodou o volném pohybu osob má přednost tato Dohoda o volném pohybu osob, zatímco čl. 21 Dohody o volném pohybu osob žádná taková ustanovení neobsahuje.

3.6 Přejídná ustanovení

Při vyjednávání o podobě Dohody o volném pohybu osob „Evropské společenství požadovalo automatickou garanci volného pohybu svých občanů, avšak švýcarská vláda takovou úvahu zprvu odmítala kvůli obavě z nekontrolovatelného přílivu osob z Evropského společenství a také obavě z xenofobních nálad švýcarského obyvatelstva.“⁵⁰ Potíže, které doprovázely vznik Dohody o volném pohybu osob, se podařilo vyřešit zejména díky zavedení přechodných ustanovení.

Úprava přechodných ustanovení je obsažena v čl. 10 Dohody o volném pohybu osob. Tuto úpravu lze základním způsobem charakterizovat tak, že po vymezenou dobu představovala a v případě Bulharska a Rumunska stále ještě představuje omezení pro přístup k výdělečné činnosti na území smluvních stran prostřednictvím stanovení kvót pro vydávání povolení k pobytu pro zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby. Na ostatní kategorie osob se přechodná ustanovení nevztahovala. Kvóty pro vydávání povolení k pobytu se týkaly dvou kategorií pobytu: a) pobytu na dobu delší než čtyři měsíce a kratší než jeden rok a b) pobytu na dobu nejméně jednoho roku nebo delší. Pro pobyt kratší než čtyři měsíce se neuplatňovala žádná množstevní omezení. Po dobu trvání přechodných ustanovení se žádná množstevní omezení nevztahovala na příhraniční pracovníky a na zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby,

⁵⁰ Schwok, R. Switzerland's approximation of its legislation to the EU acquis: Specificities, lessons and paradoxes. *European journal of law reform*. 2007, roč. 9, č. 3, s. 453

kteří byli ke dni vstupu Dohody o volném pohybu osob a následně i jejich Protokolů z let 2004 a 2008 v platnost oprávnění vykonávat ve Švýcarsku výdělečnou činnost. Na základě přechodných ustanovení si smluvní strany mohly také po přesně stanovenou dobu ponechat kontroly přednosti vlastních zaměstnanců začleněných do stálého trhu práce a kontroly mzdových a pracovních podmínek platných pro státní příslušníky druhé smluvní strany, včetně poskytovatelů služeb.

3.6.1 Původní přechodná ustanovení

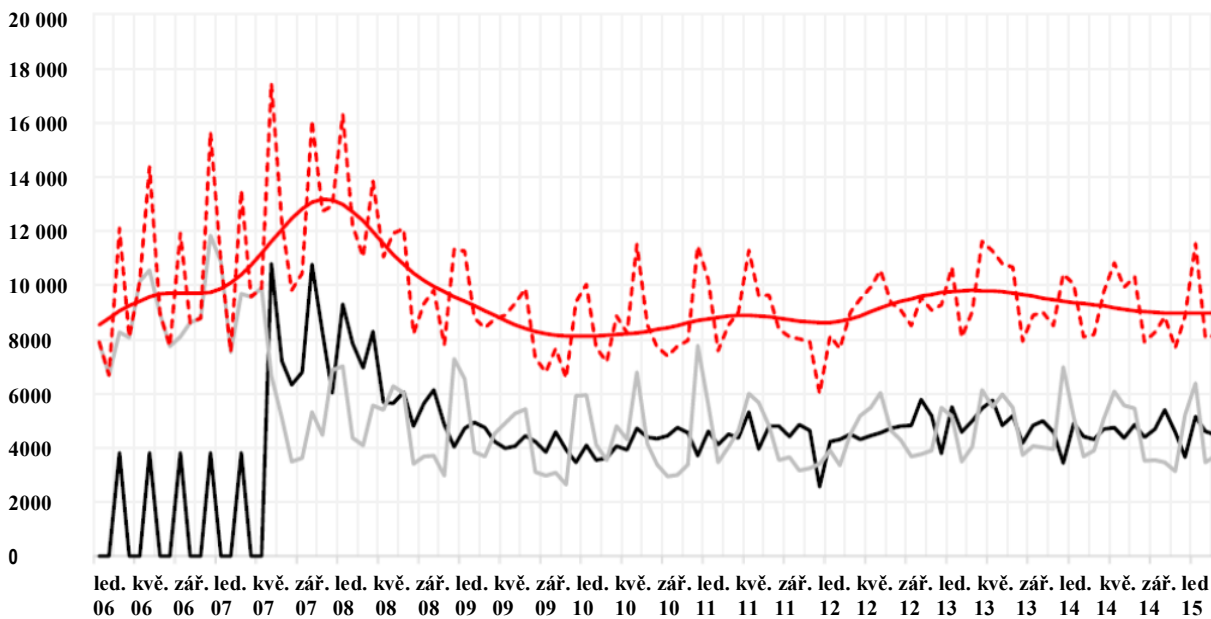
Původní přechodná ustanovení se vztahovala na skupinu prvních signatářských států Dohody o volném pohybu osob, tj. na Belgie, Dánsko, Finsko, Francii, Irsko, Itálii, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko a Velkou Británii (dále také „státy EU 15“) na jedné straně a Švýcarsko na straně druhé.

Na základě původních přechodných ustanovení se Švýcarsko zavázalo po dobu pěti let po vstupu Dohody o volném pohybu osob v platnost (tj. do 31. května 2007) každý rok v rámci svých celkových kvót vyhradit pro zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby ze států EU 15 nejméně 15 000 nových povolení k pobytu s dobou platnosti jeden rok nebo delší a 115 500 povolení k pobytu s dobou platnosti delší než čtyři měsíce a kratší než jeden rok. Od 1. června 2007 pak byla množstevní omezení použitelná na státní příslušníky států EU 15 zrušena.

V období od 1. června 2013 do 31. května 2014 Švýcarsko znovu zavedlo pro státní příslušníky EU 15 omezení počtu povolení k pobytu pro zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby, když využilo „ochranné doložky“ obsažené v čl. 10 odst. 4 Dohody o volném pohybu osob, která mu umožňovala omezit vydávaných povolení k pobytu v případě, že by počty nových povolení k pobytu delšímu než čtyři měsíce a kratšímu než jeden rok či k pobytu po dobu nejméně jednoho roku nebo delší vydaných ve Švýcarsku pro výdělečně činné osoby překročily o více než 10 % průměr za předchozí tři roky.

Přechodná ustanovení přijatá v souvislosti s rozšířením Evropské unie o deset nových členských států v roce 2004 a jejich přistoupením k Dohodě o volném pohybu osob se, s výjimkou ustanovení týkajících se narušení trhu na Maltě, nevztahovala na Kypr a Maltu. Z tohoto důvodu platila pro Kypr a Maltu stejná původní přechodná ustanovení jako pro státy EU 15.

Vývoj počtu vydávaných povolení k pobytu ve Švýcarsku pro výdělečně činné státní příslušníky ze států EU 15, Kypru a Malty zachycuje následující graf:

- krátkodobá povolení
- dlouhodobá povolení
- - - - - krátkodobá + dlouhodobá povolení
- krátkodobá + dlouhodobá povolení bez sezónních a nahodilých vlivů

Zdroj: Staatssekretariat für Wirtschaft, Abbildung 3.6 In *11. Bericht des Observatoriums zum Freizügigkeitsabkommen Schweiz–EU. Auswirkungen der Personenfreizügigkeit auf den Schweizer Arbeitsmarkt* [online] Dostupné na <https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Arbeit/Personenfreizugigkeit_Arbeitsbeziehungen/Observatorium_Freizuegigkeitsabkommen.html> (upraveno autorem diplomové práce)

3.6.2 Přejícná ustanovení po rozšíření Evropské unie v roce 2004

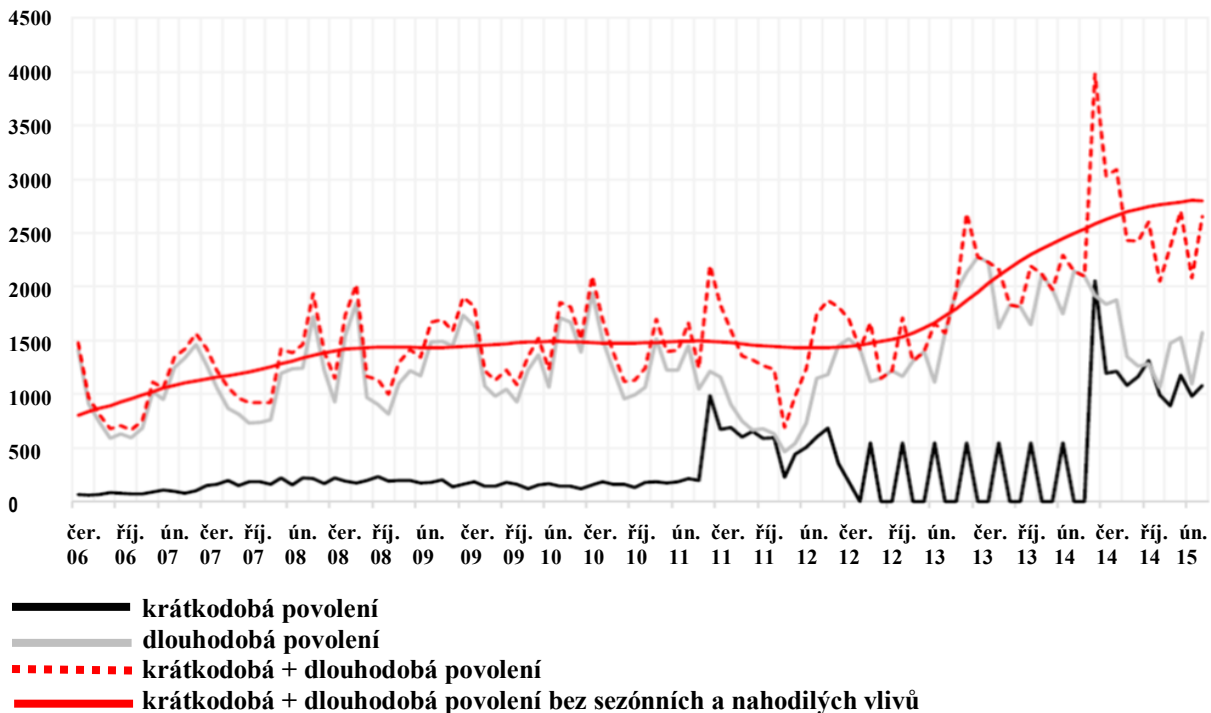
V souvislosti s rozšířením Evropské unie o deset nových členských států v roce 2004 a jejich přistoupením k Dohodě o volném pohybu osob na základě Protokolu z roku 2004 došlo k přijetí dalších přechodných ustanovení, která toto rozšíření reflektovala. Tato přechodná ustanovení se vztahovala na Českou republiku, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Maďarsko, Polsko, Slovinsko a Slovensko (dále také „státy EU 8“) na jedné straně a Švýcarsko na straně druhé.

Nová přechodná ustanovení na rozdíl od původních opravňovala státy EU 8 k zavedení množstevních omezení i vůči švýcarským státním příslušníkům. Švýcarsko se zavázalo do 31. května 2009 v rámci svých kvót pro zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby ze států EU 8, postupně vyhradit celkově 8 700 povolení k pobytu s dobou platnosti jeden rok nebo

delší a 79 000 povolení k pobytu s dobou platnosti delší než čtyři měsíce a kratší než jeden rok a tato přechodná období byla následně prodloužena až do 30. dubna 2011.

V období od 1. května 2012 do 30. dubna 2014 Švýcarsko znovu zavedlo pro státní příslušníky EU 8 omezení počtu povolení k pobytu pro zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby, když využilo „ochranné doložky“ obsažené v čl. 10 odst. 4a Dohody o volném pohybu osob, která jej opravňovala k zavedení těchto opatření za splnění stejných podmínek, jako tomu bylo v případě původních přechodných ustanovení uplatňovaných vůči státním příslušníkům ze států EU 15.

Vývoj počtu vydávaných povolení k pobytu ve Švýcarsku pro výdělečně činné státní příslušníky ze států EU 8 zachycuje následující graf:

Zdroj: Staatssekretariat für Wirtschaft, Abbildung 3.7 In *11. Bericht des Observatoriums zum Freizügigkeitsabkommen Schweiz–EU. Auswirkungen der Personenfreizügigkeit auf den Schweizer Arbeitsmarkt* [online] Dostupné na <https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Arbeit/Personenfreizugigkeit_Arbeitsbeziehungen/Observatorium_Freizuegigkeitsabkommen.html> (upraveno autorem diplomové práce)

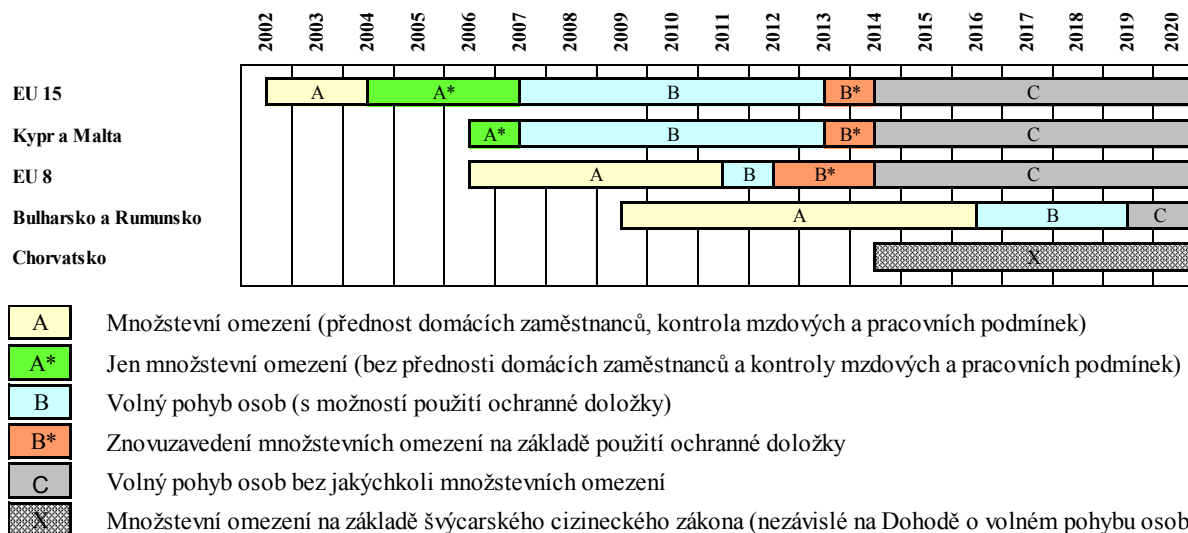
3.6.3 Přejchodná ustanovení po rozšíření Evropské unie v roce 2007

V souvislosti s rozšířením Evropské unie o Bulharsko a Rumunsko v roce 2007 a jejich přistoupením k Dohodě o volném pohybu osob došlo k přijetí dalších přechodných ustanovení, která reflektovala i toto rozšíření. Tato přechodná ustanovení se vztahovala na Bulharsko a Rumunsko na jedné straně a Švýcarsko na straně druhé.

Tato přechodná ustanovení opravňovala Bulharsko a Rumunsko k zavedení množstevních omezení i vůči švýcarským státním příslušníkům. Švýcarsko se zavázalo do 31. května 2014 v rámci svých kvót pro zaměstnance a samostatně výdělečně činné osoby, kteří byli státními příslušníky Bulharska a Rumunska, postupně vyhradit celkově 3 500 povolení k pobytu s dobou platnosti jeden rok nebo delší a 31 774 povolení k pobytu s dobou platnosti delší než čtyři měsíce a kratší než jeden rok a tato přechodná období byla následně prodloužena až do 31. května 2016.

V čl. 10 odst. 4c Dohody o volném pohybu osob se smluvní strany dohodly na tom, že v období od 1. června 2016 do 31. května 2019 může Švýcarsko za splnění stejných podmínek, jako tomu bylo v případě původních přechodných ustanovení upravených v čl. 10 odst. 4 Dohody o volném pohybu osob uplatňovaných vůči státním příslušníkům ze států EU 15, znovu zavést množstevní omezení i vůči státním příslušníkům Bulharska a Rumunska („ochranná doložka“).

Přehled všech přechodných ustanovení zachycuje následující tabulka:

Zdroj: Staatssekretariat für Wirtschaft, Abbildung 2.1 In *11. Bericht des Observatoriums zum Freizügigkeitsabkommen Schweiz–EU. Auswirkungen der Personenfreizügigkeit auf den Schweizer Arbeitsmarkt* [online] Dostupné na <https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Arbeit/Personenfreizugigkeit_Arbeitsbeziehungen/Observatorium_Freizuegigkeitsabkommen.html> (upraveno autorem diplomové práce)

3.7 Řízení o povolení k pobytu ve Švýcarsku

Pro řízení o vydání povolení k pobytu jsou ve Švýcarsku věcně příslušné Úřady pro migraci, které jsou organizační složkou kantonálních úřadů. Místní příslušnost Úřadu pro migraci je určena buď místem výkonu výdělečné činnosti (u osob ekonomicky aktivních), nebo místem faktického pobytu (u osob ekonomicky neaktivních).

Žádost o povolení k pobytu se Úřadům pro migraci předkládá na předepsaných formulářích typu A1 (např. pro krátkodobé povolení k pobytu, dlouhodobé povolení k pobytu, povolení k pobytu u příhraničních pracovníků a samostatně výdělečně činných osob, povolení k pobytu pro poskytovatele služeb, samostatně výdělečně činné osoby a další) a typu A2 (pro rodinné příslušníky). Žádost o povolení k usazení se podává na zvláštním formuláři typu C1.⁵¹ Žadatelé jsou povinni k žádosti dle jejího druhu přiložit i další dokumenty, kterými jsou např. kopie platného cestovního pasu, nebo platného průkazu totožnosti, pracovní smlouva nebo potvrzení o zaměstnání, pasová fotografie, potvrzení o místě bydliště (vydané příslušným zahraničním úřadem), potvrzení o pojištění, výpis z živnostenského nebo obchodního rejstříku, potvrzení o přijetí ke studiu apod. Řízení o vydání povolení k pobytu jsou dle délky trvání pobytu rozdělena na dva základní druhy, a to na krátkodobá s délkou trvání do jednoho roku (nese označení „L“) a dlouhodobá s délkou trvání jeden rok a delší (nese označení „B“). Dalšími typy řízení jsou řízení o povolení k usazení se (nese označení „C“) a řízení o povolení k pobytu u příhraničních osob (nese označení „G“). Na samotné řízení o povolení k pobytu se vztahují příslušné švýcarské vnitrostátní správní předpisy.⁵²

Závěry 3. kapitoly

Úprava obsažená v Dohodě o volném pohybu osob vztahující se k vlastnímu pohybu osob by byla neúplná, pokud by nebyla doprovázena úpravou řady dalších opatření, která s volným pohybem osob úzce souvisí. Z tohoto důvodu smluvní strany v Dohodě o volném pohybu osob upravily i další záležitosti jako upřednostňování příznivějších vnitrostátních předpisů, závazek nepřijímat další omezující opatření vůči státním příslušníkům druhé smluvní strany či vztah

⁵¹ Jednotlivé typy formulářů žádostí o povolení k pobytu i žádostí o usazení se ve Švýcarsku jsou dostupné na webových stránkách kantonálních úřadů. Formuláře typu A1, A2 a C1 pro státní příslušníky států EU 15, EU 8, Kypru a Malty jsou součástí příloh této diplomové práce.

⁵² Informace čerpány z webových stránek Staatssekretariat für Migration. *EU/EFTA Angehörigen. Die verschiedenen Aufenthaltsbewilligungen für Angehörige der Mitgliedstaaten der EU/EFTA* [online] www.sem.admin.ch, 1. října 2011 [cit. 2.května 2016]. Dostupné na <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/eu_efta.html>

Dohody o volném pohybu osob k jiným dvoustranným dohodám uzavřeným mezi Švýcarskem a členskými státy Evropského společenství. Mezi dalšími upravenými záležitostmi pak zvláštní postavení představují přechodná ustanovení k Dohodě o volném pohybu osob, která měla de facto plnit roli určité švýcarské pojistky v obavě před masivním přílivem osob z členských států Evropského společenství. Zcela mimořádnou pozornost pak smluvní strany ve formě příloh k Dohodě o volném pohybu osob věnovaly dvěma pro volný pohyb osob zásadním oblastem, kterými jsou koordinace systémů sociálního zabezpečení a vzájemné uznávání dosažených kvalifikací. Pro úpravu těchto dvou oblastí se smluvní strany rozhodly zvolit odlišnou formu úpravy než u přímo aplikovatelných ustanovení týkajících se vlastního pohybu osob a využily pro ně již existující právní akty Evropského společenství. Důvodem pro tento způsob úpravy byla skutečnost, že příslušné právní akty Evropského společenství již byly pro členské státy Evropského společenství závazné a při své aplikaci se osvědčily, a tak se jevílo jako snadnější, aby je Švýcarsko transponovalo do svého vnitrostátního práva, než aby smluvní strany tyto oblasti upravovaly zcela novým způsobem.

4. Dopady Dohody o volném pohybu osob

K datu dokončení této diplomové práce je Dohoda o volném pohybu osob účinná již čtrnáctým rokem, což je dostatečně dlouhá doba na to, aby bylo možné efektivně zhodnotit její dopady. Dopady Dohody o volném pohybu osob lze v zásadě rozdělit na tři základní okruhy, které jsou dále rozebírány podrobněji, přičemž prvním z nich jsou aplikační dopady, druhým hospodářské dopady a třetím pak dopady na vlastní pohyb osob mezi smluvními stranami.

4.1 Aplikace Dohody o volném pohybu osob

Dohoda o volném pohybu osob obsahuje řadu ustanovení, která byla přímo aplikovatelná, a tudíž nepotřebovala transformaci do vnitrostátního práva smluvních stran. Jedná se zejména o ustanovení upravující vlastní volný pohyb osob. „Integrální součástí Dohody o volném pohybu osob jsou také Příloha II. Koordinace systémů sociálního zabezpečení a Příloha III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací. Vzhledem k tomu, že ustanovení těchto příloh nebyla přímo aplikovatelná, muselo u nich ve Švýcarsku dojít k transformaci do národního práva. Švýcarsko tak učinilo podle vzoru příslušných nařízení a směrnic evropského práva, ale zachovalo si při tom formální suverenitu.“⁵³

Z hodnotící zprávy a analýzy problematických případů zveřejněné švýcarským Ministerstvem pro zahraniční záležitosti v roce 2010 vyplývá, že v souvislosti s aplikací Dohody o volném pohybu osob vzniklo, v porovnání s ostatními dohodami uzavřenými mezi Evropským společenstvím a Švýcarskem v letech 1999 a 2004, nejvíce aplikačních obtíží, což je v této zprávě zároveň vysvětlováno tím, že Dohoda o volném pohybu osob upravuje komplexní a dalekosáhlou smluvní materii a kromě toho významný počet aplikačních obtíží vyplývá také z toho, že Dohoda o volném pohybu osob je orientována přímo na občany smluvních stran jako její „adresáty“.⁵⁴ Určitým paradoxem je skutečnost, že aplikační potíže se týkaly zejména uznávání kvalifikací, koordinace systémů sociálního zabezpečení či zdanění samostatně výdělečně činných osob, zatímco aplikace ustanovení Dohody o volném pohybu osob upravující vlastní volný pohyb osob probíhala relativně bez problémů.

⁵³ Scheu, H., Ch., Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 253

⁵⁴ Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Umfrage zur Anwendung der bilateralen Abkommen zwischen der Schweiz und der EU. Auswertender Bericht und Analyse der Problemfälle*, s. 11 [online] www.eda.admin.ch, 1. února 2010 [cit. 23. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Umfrage-BA-100201_de.pdf>

Statní příslušníci členských států Evropského společenství se ve Švýcarsku setkávali hlavně s obtížemi v oblasti koordinace systémů sociálního zabezpečení a použitelností švýcarských vnitrostátních daňových předpisů. Také švýcarští státní příslušníci se v členských státech Evropského společenství setkávali při aplikaci Dohody o volném pohybu osob s různými problémy, jako např. s národními pravidly k ochraně zaměstnanců nebo s nesprávnou aplikací Přílohy III. Vzájemné uznávání odborných kvalifikací příslušnými úřady. V případě obtíží spojených s aplikací Dohody o volném pohybu osob vyvíjely smluvní strany vždy značnou snahu o to, aby došlo k jejich odstranění. Tyto obtíže byly řešeny nejen na úrovni nejvyšších představitelů smluvních stran, stálých zastoupení, Evropské komise a smíšeného výboru, ale i na úrovni příslušných vnitrostátních úřadů. Zájem na bezproblémové aplikaci Dohody o volném pohybu osob byl oboustranný, a tak se ve valné většině případů dařilo vzniklé aplikační potíže odstranit, nebo jim do budoucna předcházet. V současnosti lze konstatovat, že Dohoda o volném pohybu osob již žádné závažnější aplikační problémy nepřináší.⁵⁵

4.2 Hospodářské dopady Dohody o volném pohybu osob

Smluvní strany Dohody o volném pohybu osob při jejím uzavírání očekávaly, že její přijetí a následná aplikace budou mít mj. i pozitivní hospodářské dopady. Po téměř čtrnácti letech od vstupu Dohody o volném pohybu osob v platnost lze konstatovat, že tato očekávání smluvních stran se beze zbytku naplnila.

Dohoda o volném pohybu osob oběma smluvním stranám po skončení přechodných období zajistila režim vzájemného téměř neomezeného přístupu na jejich trhy práce. Dohoda o volném pohybu osob tak představuje účinný nástroj, jak uspokojit vlastní poptávku po kvalifikované pracovní síle, neboť pro hospodářství obou smluvních stran je právě kvalifikovaná pracovní síla rozhodujícím faktorem. Vzájemné otevření trhů práce přímo podporuje kvalitní rozvoj národních hospodářství, neboť na obou stranách se neustále zvyšuje podnikatelská poptávka po kvalifikované pracovní síle, což se markantně projevuje především u exportně nebo mezinárodně orientovaným podnikatelů. Zejména švýcarský trh práce se svými 3,9 mil. zaměstnanci a vysokou cenou práce je příliš malý na to, aby pokryl švýcarskou poptávku po kvalifikované

⁵⁵ Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Umfrage zur Anwendung der bilateralen Abkommen zwischen der Schweiz und der EU. Auswertender Bericht und Analyse der Problemfälle.* s. 5–6, 11–13 [online] www.eda.admin.ch, 1. února 2010 [cit. 23. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Umfrage-BA-100201_de.pdf>

a specializované pracovní síle a právě příliv osob z trhů práce členských států Evropské unie mu nabízí potřebné doplnění.⁵⁶

Dohoda o volném pohybu osob také u smluvních stran přímo ovlivnila růst hrubého domácího produktu, což potvrzuje např. studie švýcarského Státního sekretariátu pro hospodářství z roku 2015 o hospodářských dopadech dohod uzavřených mezi Švýcarskem a Evropským společenstvím v roce 1999, která uvádí, že z odborných analýz vyplývá, že na základě aplikace Dohody o volném pohybu osob došlo v letech 2002–2013 k průměrnému nárůstu švýcarského hrubého domácího produktu o čtvrtinu procentního bodu ročně. Aplikace Dohody o volném pohybu osob také pozitivně ovlivnila produktivitu práce ve Švýcarsku i členských státech Evropského společenství/Evropské unie, neboť smluvním stranám usnadnila příliv kvalifikované pracovní síly, která nenahrazuje domácí pracovní sílu, ale pouze ji vhodně doplňuje. Možné negativní efekty spojené s volným pohybem osob, jako např. nárůst nezaměstnanosti, zůstaly omezeny jen na několik málo odvětví (např. stavebnictví či zemědělství).⁵⁷ Naopak Dohoda o volném pohybu osob tím, že usnadnila příliv pracovní síly, pozitivně ovlivnila rozvoj zaměstnanosti a umožnila tak ve Švýcarsku i členských státech Evropského společenství/Evropské unie vytvoření nových pracovních míst.

4.3 Dopady Dohody o volném pohybu osob na pohyb osob mezi smluvními stranami

Dopady Dohody o volném pohybu osob na pohyb osob mezi smluvními stranami se začaly projevovat prakticky ihned po jejím vstupu v platnost dne 1. června 2002. Z první hodnotící zprávy k dopadům Dohody o volném pohybu osob zveřejněné švýcarským Ministerstvem pro zahraniční záležitosti v roce 2003 vyplývá, že celkový počet státních příslušníků z členských států Evropského společenství se po účinnosti Dohody o volném pohybu osob oproti předchozím rokům ve Švýcarsku zvýšil o 1,7 % a počet příhraničních osob (příhraničních pracovníků a samostatně výdělečně činných pracovníků) narostl dokonce o 3,3 %. Z celkového počtu vydaných povolení k pobytu s dobou platnosti jeden rok nebo delší a povolení k pobytu s dobou

⁵⁶ DAUM Thomas. Standortvorteil Personenfreizügigkeit. *Das Magazin für Wirtschaftspolitik. Die Volkswirtschaft*, s. 38 [online] listopad 2008 [cit. 24. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Zwischenbilanz-bilaterale-20081103_Volkswirtschaft_de.pdf>

⁵⁷ Staatssekretariat für Wirtschaft. *Gesamtwirtschaftliche Auswirkungen eines Wegfalls der Bilateralen I*, s. 11–12 [online] www.seco.admin.ch, 24. února 2016 [cit. 19. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.news.admin.ch/NSBSubscriber/message/attachments/42117.pdf>>

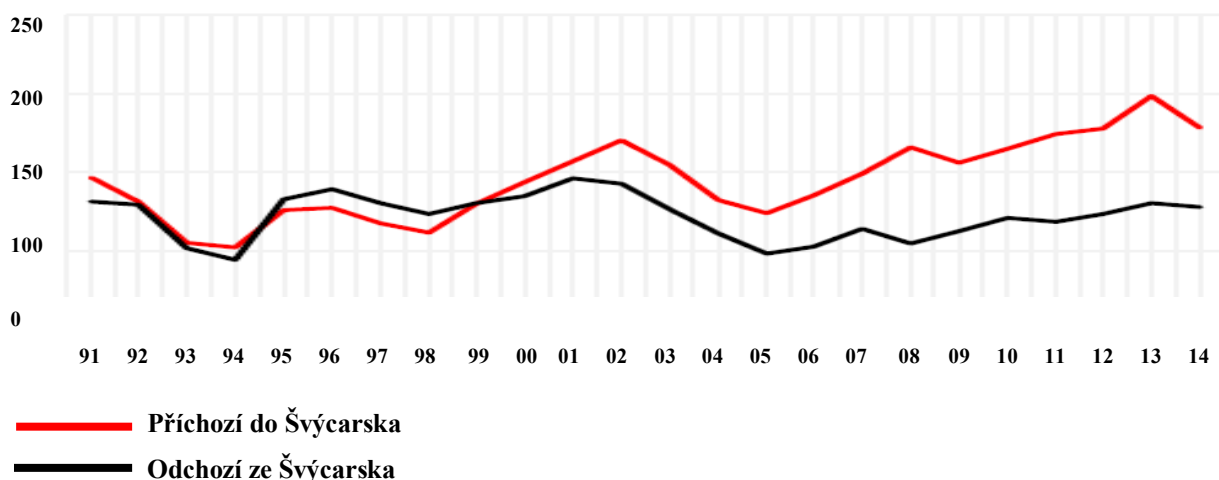
platnosti delší než čtyři měsíce a kratší než jeden rok bylo přibližně 90 % vydáno pro státní příslušníky Německa, Francie, Itálie, Rakouska a Portugalska. Také švýcarským státním příslušníkům se s platností Dohody o volném pohybu osob otevřel rozsáhlý svobodný přístup na evropský pracovní trh, což se promítlo i v tom, že se zvýšil jejich zájem o pracovní pobyt v členských státech Evropského společenství.⁵⁸ Členské státy Evropského společenství totiž neměly na základě původních přechodných ustanovení Dohody o volném pohybu osob možnost udržovat vůči švýcarským státním příslušníkům množstevní omezení počtu vydávaných povolení k pobytu, ale mohly si vůči nim po dobu nejdéle dvou let po vstupu Dohody o volném pohybu osob v platnost ponechat pouze kontroly přednosti zaměstnanců začleněných do stálého trhu práce a kontroly mzdových a pracovních podmínek. Z další hodnotící zprávy k dopadům Dohody o volném pohybu osob zveřejněné švýcarským Ministerstvem pro zahraniční záležitosti v roce 2008 vyplývá, že v roce 2008 žilo a pracovalo více než 400 000 švýcarských státních příslušníků v členských státech Evropského společenství, zatímco ve Švýcarsku žilo a pracovalo přibližně 1 007 000 státních příslušníků ze států Evropského společenství. Tato hodnotící zpráva zmiňovala i další indikátor svědčící o vysoké mobilitě osob mezi smluvními stranami, když uváděla, že v roce 2008 každý den oběma směry překročilo švýcarské hranice přibližně 700 000 osob.⁵⁹ Ze studie švýcarského Státního sekretariátu pro hospodářství z roku 2015 o hospodářských dopadech dohod uzavřených mezi Švýcarskem a Evropským společenstvím v roce 1999 vyplývá, že koncem roku 2014 žilo a pracovalo více než 446 000 švýcarských státních příslušníků ve státech Evropské unie a naopak ve Švýcarsku žilo a pracovalo ve stejném období okolo 1 340 000 státních příslušníků členských států Evropské unie a kromě toho vykonávalo ve Švýcarsku výdělečnou činnost ještě celkově 286 000 příhraničních pracovníků a samostatně výdělečně činných příhraničních pracovníků z členských států Evropské unie.⁶⁰

⁵⁸ Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Monitoring, Bilaterale Abkommen I, Schweiz–EU: Erste Erfahrungen ein Jahr nach Inkrafttreten* [online] www.eda.admin.ch, s. 2–3, 19. května 2015 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Monitoring-BA-I-030527_de.pdf>

⁵⁹ Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Bilaterale I Schweiz–EU Positive Zwischenbilanz* [online] www.eda.admin.ch, 3. listopadu 2008 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <<https://www.news.admin.ch/message/index.html?lang=de&msg-id=22428>>

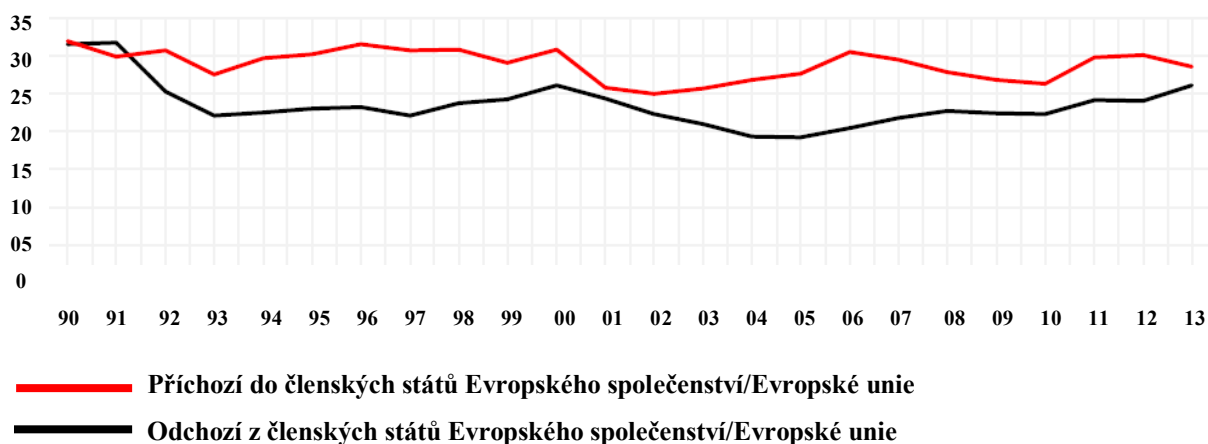
⁶⁰ Staatssekretariat für Wirtschaft. *Gesamtwirtschaftliche Auswirkungen eines Wegfalls der Bilateralen I*, s. 8 [online] www.seco.admin.ch, 24. února 2016 [cit. 19. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.news.admin.ch/NSBSubscriber/message/attachments/42117.pdfdauer>>

Vývoj počtů příchozích a odchozích státních příslušníků členských států Evropského společenství/Evropské unie ve Švýcarsku v letech 1991–2014 zachycuje následující graf (udávané v 1 000):

Zdroj: Staatssekretariat für Wirtschaft, Abbildung 3.4 In *11. Bericht des Observatoriums zum Freizügigkeitsabkommen Schweiz–EU. Auswirkungen der Personenfreizügigkeit auf den Schweizer Arbeitsmarkt* [online] Dostupné na <https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Arbeit/Personenfreizugigkeit_Arbeitsbeziehungen/Observatorium_Freizuegigkeitsabkommen.html> (upraveno autorem diplomové práce)

Vývoj počtů příchozích a odchozích švýcarských státních příslušníků v členských státech Evropského společenství/Evropské unie v letech 1990–2013 zachycuje následující graf (udávané v 1 000):

Zdroj: Staatssekretariat für Wirtschaft, Abbildung 3.5 In *11. Bericht des Observatoriums zum Freizügigkeitsabkommen Schweiz–EU. Auswirkungen der Personenfreizügigkeit auf den Schweizer Arbeitsmarkt* [online] Dostupné na <https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Arbeit/Personenfreizugigkeit_Arbeitsbeziehungen/Observatorium_Freizuegigkeitsabkommen.html> (upraveno autorem diplomové práce)

Z výše uvedených statistik jednoznačně vyplývá, že po vstupu Dohody o volném pohybu v platnost docházelo k nárůstu počtu státních příslušníků z Evropského společenství/Evropské unie pobývajících ve Švýcarsku, ale i počtu švýcarských státních příslušníků pobývajících v členských státech Evropského společenství/Evropské unie. Tuto tendenci potvrzují i zatím poslední statistické údaje zveřejněné švýcarským Ministerstvem pro zahraniční záležitosti v roce 2016, ze kterých vyplývá, že koncem roku 2015 v členských státech Evropské unie žilo a pracovalo přibližně 455 000 švýcarských státních příslušníků⁶¹ a také poslední statistické údaje zveřejněné údaje švýcarským Státním sekretariátem pro migraci, ze kterých vyplývá, že koncem března 2016 žilo a pracovalo ve Švýcarsku přibližně 1 360 000 státních příslušníků Evropské unie.⁶² Nicméně i přes narůstající tendenci nově příchozích osob však ze statistik nevyplývá, že by po zavedení režimu volného pohybu osob na základě aplikace Dohody o volném pohybu osob v roce 2002 docházelo na straně Evropského společenství/Evropské unie nebo Švýcarska ke strmému nebo skokovému nárůstu přílivu státních příslušníků druhé smluvní strany.

Závěry 4. kapitoly

Je nesporné, že Dohoda o volném pohybu osob mezi smluvními stranami výrazným způsobem přispěla k mobilitě osob, což se mj. projevilo i v hospodářských dopadech. Obecně tak nelze Dohodu o volném pohybu osob hodnotit jinak než pozitivně. Pokud by mezi smluvními stranami nedošlo k zavedení režimu volného pohybu osob a smluvní strany by si přístupy na trhy práce zajišťovaly pouze na základě jednostranných přístupových pravidel, znamenalo by to pro obě strany pouze více nákladů i nejistoty a mimo to by takový systém nebyl pro zahraniční zaměstnance ani příliš lákavý. Současně s jednostrannými pravidly by nebyl zajištěn plný přístup švýcarské pracovní síly na pracovní trh Evropského společenství/Evropské unie a naopak, v důsledku čehož by logicky došlo i k omezení mobility pracovních sil.⁶³ Co se týče dopadu

⁶¹ Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Auslandschweizerstatistik 2015* [online] www.eda.admin.ch, 22. ledna 2016 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/de/documents/publications/AuslandschweizerinnenundAuslandschweizer/Auslandschweizerstatistik/2015-Auslandschweizerstatistik_de.pdf>

⁶² Staatssekretariat für Migration. *Total Bestand ausländische Wohnbevölkerung nach Ausländergruppe nach Nationalität und Ausländergruppe am 31.03.2016* [online] www.sem.admin.ch, 19. dubna 2016 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <<https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/publiservice/statistik/auslaenderstatistik/archiv/2016/03.html>>

⁶³ DAUM Thomas. Standortvorteil Personenfreizügigkeit. *Das Magazin für Wirtschaftspolitik. Die Volkswirtschaft*, s. 38 [online] listopad 2008 [cit. 24. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Zwischenbilanz-bilaterale-20081103_Volkswirtschaft_de.pdf>

Dohody o volném pohybu osob na samotný pohyb osob, nenaplnily se původní obavy švýcarské vlády z nekontrolovatelného přílivu státních příslušníků ze států Evropského společenství do Švýcarska a lze konstatovat, že migrace byt' má narůstající tendenci, probíhá mírným tempem, což platí i pro vývoj migrace švýcarských státních příslušníků do členských států Evropského společenství/Evropské unie.

Závěr

Shrnutí dílčích závěrů

Hlavním cílem této diplomové práce bylo provedení komplexní analýzy ustanovení Dohody o volném pohybu a dále pak vytvoření studie zabývající se touto dohodou i v širších souvislostech. Dílčí závěry, které jsou obsahem jednotlivých kapitol, lze shrnout následovně:

Uzavření skupin dohod mezi Evropským společenstvím a Švýcarskem v letech 1999 a 2004 bylo důsledkem odmítnutí Švýcarska ratifikovat Dohodu o Evropském hospodářském prostoru a také přerušení ve vyjednáváních o jeho vstupu do ES v roce 1992. Tyto skupiny dohod tak představují určitou alternativu členství Švýcarska v ES/Evropské unii a také snahu o flexibilní řešení vzájemných vztahů mezi Švýcarskem a ES.⁶⁴ Nejvýznamnější ze všech těchto dohod je Dohoda o volném pohybu osob, která se vztahuje na dvě základní skupiny osob, a to osoby ekonomicky aktivní a osoby ekonomicky neaktivní. Účelem Dohody o volném pohybu osob je vytvoření smluvních podmínek usnadňujících příslušníkům jedné smluvní strany na základě rovného zacházení přístup k výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany, a proto Dohoda o volném pohybu osob u výše uvedených skupin osob upravuje zejména jejich práva související se vstupem, pobytem a výkonem výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany. Kromě úpravy volného pohybu osob obsahuje Dohoda o volném pohybu osob i úpravu dalších záležitostí, z nichž nejdůležitější se týkají koordinace systémů sociálního zabezpečení a vzájemného uznávání dosažených kvalifikací. Statistické údaje prokazují, že Dohoda o volném pohybu osob podstatně ovlivnila mobilitu osob mezi smluvními stranami a také měla hospodářské dopady, neboť na jejím základě došlo k vzájemnému otevření trhů práce.

Zodpovězení výzkumných otázek

Na základní výzkumné otázky této diplomové práce lze odpovědět následovně:

a) *Jakým způsobem Dohoda o volném pohybu osob upravuje volný pohyb osob mezi Evropskou unií a Švýcarskem?*

Dohoda o volném pohybu osob upravuje volný pohyb osob dvojím způsobem. Pro ustanovení upravující vlastní volný pohyb osob v zásadě platí, že jsou přímo aplikovatelná. Naopak

⁶⁴ Schwok, R.; Levrat, N. Switzerland's relations with the EU after the adoption of the seven bilateral agreements. *European foreign affairs review*. 2001, roč. 6, č. 3, s. 336–337

ustanovení týkající se koordinace systémů sociálního zabezpečení a vzájemného uznávání dosažených kvalifikací nebyla přímo aplikovatelná a na jejich základě muselo dojít ke změně švýcarského národního práva. Dohoda o volném pohybu osob umožňuje vstup na území druhé smluvní strany na základě pouhého předložení platného průkazu totožnosti nebo cestovního pasu a podmínky pro získání povolení k pobytu u ekonomicky aktivních osob omezuje prakticky pouze na doložení dokladů, na jejichž základě dotyčná osoba vstoupila na území druhé smluvní strany a dokladů o tom, že zde vykonává nebo hodlá vykonávat výdělečnou činnost a u ekonomicky neaktivních osob omezuje tyto podmínky pouze na doložení dostatečných finančních prostředků a uzavření nemocenského pojištění.

b) Jeví se úprava obsažená v Dohodě o volném pohybu osob v současnosti jako dostatečně efektivní?

Dohoda o volném pohybu osob vytváří smluvní podmínky usnadňující příslušníkům jedné smluvní strany vstup, pobyt a přístup k výdělečné činnosti na území druhé smluvní strany a některá omezení, která obsahuje, mají zcela minimalistický charakter. Dohoda o volném pohybu osob nepůsobila smluvním stranám zásadnější aplikační potíže, a pokud se nějaké objevily, podařilo se je odstranit. Původní obavy švýcarské vlády z možného nekontrolovatelného přílivu státních příslušníků druhé smluvní strany se nenaplnily. Dohoda o volném pohybu osob také oběma stranám zajistila přísun kvalifikované pracovní síly, a tak má i nezpochybnitelné hospodářské dopady. Na základě výše uvedených skutečností je zřejmé, že Dohoda o volném pohybu osob jednoznačně plní svůj účel, a proto lze konstatovat, že úprava, kterou obsahuje, je i v současnosti stále dostatečně efektivní.

c) Je reálné, že by Dohoda o volném pohybu osob mohla být mezi Evropskou unií a Švýcarskem v budoucnu rozšířena i na další dosud smluvně neupravené oblasti týkající se pohybu osob?

Při hodnocení Dohody o volném pohybu osob sice převažují pozitivní stránky, avšak za účelem objektivního pohledu je vhodné na tomto místě zmínit i některá negativa. Švýcarsko se na základě Dohody o volném pohybu sice zavázalo ke spolupráci v oblasti volného pohybu osob, avšak bylo schopno si pro sebe vyjednat množství výjimek (např. přechodná ustanovení). Z pohledu Evropské unie pak obecně úprava vzájemných vztahů se Švýcarskem pouze na úrovni mezinárodních dohod znamená méně výhodné řešení, než kdyby bylo jejím členským státem.

Naopak z pohledu Švýcarska znamenala Dohoda o volném pohybu osob mj. povinnost transformovat část evropského práva do národního práva, aniž by se však mohlo na tvorbě této části evropského práva jakkoli podílet. S ohledem na tyto okolnosti se pak nejeví jako příliš reálné, že by Dohoda o volném pohybu osob mohla být v horizontu několika následujících let dále rozšiřována.

Přínosy diplomové práce a možnosti dalšího výzkumu daného tématu

Diplomová práce předkládá komplexní studii věnující se Dohodě o volném pohybu osob. Vzhledem ke skutečnosti, že tomuto tématu nebylo doposud v české odborné literatuře věnováno příliš mnoho pozornosti, spočívá její hlavní přínos alespoň v částečném vyplnění této mezery. Další přínos této diplomové práce spočívá ve vytvoření studie, která mj. také analyticky zkoumá a hodnotí způsob smluvní úpravy obsažený v Dohodě o volném pohybu osob. V neposlední řadě může tato diplomová práce sloužit i jako podklad pro komparativní zhodnocení úpravy smluvních vztahů mezi Evropskou unií a dalšími státy, což by mohl být zároveň také jeden z dalších směrů výzkumu Dohody o volném pohybu osob. Další možný výzkum Dohody o volném pohybu osob by se mohl soustředit na to, zda úprava, kterou obsahuje, může být použitelná i pro další dohody, které bude Evropská unie v budoucnu uzavírat, ať už přímo se Švýcarskem, např. v uvažovaných oblastech jako je volný pohyb služeb, vzájemné zpřístupnění tranzitních sítí, obchod s emisními povolenkami, či ochrana hospodářské soutěže, či s úplně jinými státy.

Perspektivy dalšího vývoje Dohody o volném pohybu osob

Švýcarská vláda nevyklučuje v budoucnu možnost znovuobnovit s Evropskou unií přístupová jednání, avšak tato varianta není momentálně na pořadu dne. Pro obě strany pak převažující pozitivní zkušenosti s dohodami z let 1999 a 2004 znamenají potvrzení toho, že i tento způsob úpravy vzájemných vztahů je funkční a plní svůj účel, a proto je reálné, že na jejich straně bude zájem v tomto přístupu pokračovat. Další vývoj samotné Dohody o volném pohybu osob se však bude odvíjet od švýcarského postoje k výsledku referenda o lidové iniciativě „Proti masovému přistěhovalectví“, které se konalo ve Švýcarsku dne 9. února 2014. Výsledek tohoto referenda zavazuje švýcarskou vládu a parlament během tří let provést změnu ústavy, která by umožňovala zavedení nového přijímacího systému pro cizince, a která by do

budoucná regulovala a omezila přistěhovalectví za účelem ochrany švýcarských hospodářských zájmů.⁶⁵ Švýcarská vláda se přiklání k takové změně, která by jí umožňovala v případě, že by počet nově příchozích státních příslušníků z členských států Evropské unie do Švýcarska překročil určitou hodnotu, vůči nim jednostranně zavést omezení počtu nově vydávaných povolení k pobytu.⁶⁶ Zástupci Evropské unie však takovou variantu odmítají s tím, že by byla v přímém rozporu s Dohodou o volném pohybu osob a dokonce by mohla ohrozit i její další trvání. Je pravděpodobné, že výsledky referenda přinesou ve Švýcarsku systémovou změnu přistěhovalecké politiky, ale do jisté míry lze také očekávat, že tato změna bude provedena tak, aby neohrozila další existenci Dohody o volném pohybu osob. Dohoda o volném pohybu osob totiž představuje jeden z nejvýznamnějších smluvních dokumentů mezi Švýcarskem a Evropskou unií a nelze opomíjet ani fakt, že pokud by došlo k ukončení její platnosti, zanikla by nejen Dohoda o volném pohybu osob samotná, ale i šest dalších dohod, které mezi sebou uzavřely v roce 1999. Smluvní strany jsou si těchto skutečností vědomy, a proto lze očekávat, že vyvinou maximální možné úsilí pro to, aby Dohoda o volném pohybu osob zůstala v platnosti i do budoucna.

⁶⁵ Staatssekretariat für Migration. *Umsetzung der neuen Verfassungsbestimmungen zur Zuwanderung* [online] www.sem.admin.ch, nedatováno [cit. 24. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/fza_schweiz-eu-efta/umsetzung_vb_zuwanderung.html>

⁶⁶ Direktion für europäische Angelegenheiten. *Bundesrat legt Gesetzesentwurf zur Steuerung der Zuwanderung vor* [online] www.eda.admin.ch, 4. března 2016 [cit. 24. dubna 2016]. Dostupné na <<https://www.eda.admin.ch/de/de/home/aktuell/medienmitteilungen.html/content/dea/de/meta/news/2016/3/4/60871>>

Seznam použitých zdrojů:

Seznam použitých knih a časopisů:

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003. 520 s. ISBN 80-7179-804-5

BREITENMOSER, Stephan. Sectoral agreements between the EC and Switzerland: Contents and context. *Common market law review*. 2003, roč. 40, č. 5, s. 1137–1186

COTTIER, Thomas, LIECHTI, Rachel. *Die Beziehungen der Schweiz zur Europäischen Union: Eine kurze Geschichte differenzieller und schrittweiser Integration*. Basel: Europainstitut der Universität Basel, 2006. 80 s. ISBN 978-3-905751-07-9

GSTÖHL, Sieglinde. *Reluctant Europeans: Norway, Sweden, and Switzerland in the process of integration*. Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2002, 269 s. ISBN 1-58826-036-4

CHURCH, H., Clive. *Switzerland and the European union: A Close, Contradictory and Misunderstood Relationship*. Abingdon: Routledge, 2007, 288 s. ISBN 978-0-415-37199-5

ROZEHNALOVÁ, Naděžda; TÝČ, Vladimír. *Vnější obchodní vztahy Evropské unie*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 207 s. ISBN 80-210-4073-4

SCHEU, Harald Christian. Mezi izolací a členstvím – vztahy Švýcarska a Evropské unie. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 3, s. 247–278

SCHWOK, René. Switzerland's approximation of its legislation to the EU acquis: Specificities, lessons and paradoxes. *European journal of law reform*. 2007, roč. 9, č. 3, s. 449–466

SCHWOK, René. *Switzerland – European Union. An impossible membership?* Brussels: Peter Lang, 2009. 155 s. ISBN 978-90-5201-576-7

SCHWOK, René; LEVRAT, Nicolas. Switzerland's relations with the EU after the adoption of the seven bilateral agreements. *European foreign affairs review*. 2001, roč. 6, č. 3, s. 335–354

STEHLÍK, Václav; HAMULÁK, Ondrej; PETR, Michal. *Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh. Teoretické základy, judikatura, praktické příklady*. Praha: Leges, 2011, 284 s. ISBN 978-80-87576-09-0

SVOBODA, Pavel. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2010. 264 s. ISBN 978-80-7400-352-3

ŠIŠKOVÁ, Naděžda a kol. *Jednotný vnitřní trh*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 263 s. ISBN 978-80-7357-949-4

TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2

TRAMPUSCH, Christine, MACH, André a kol. *Switzerland in Europe: Continuity and change in the Swiss political economy*. Abingdon: Taylor & Francis, 2011, 272 s. ISBN 978-0-415-58051

VAHL, Marius, GROLIMUND, Nina. *Integration without membership: Switzerland's bilateral agreements with the European Union*. Brussels: Centre for European policy studies, 2006. 122 s. ISBN 92-9079-616-2

Seznam použitých internetových zdrojů:

DAUM Thomas. Standortvorteil Personenfreizügigkeit. *Das Magazin für Wirtschaftspolitik. Die Volkswirtschaft*, s. 38 [online] listopad 2008 [cit. 24. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Zwischenbilanz-bilaterale-20081103_Volkswirtschaft_de.pdf>

Direktion für europäische Angelegenheiten. *Bundesrat legt Gesetzesentwurf zur Steuerung der Zuwanderung vor* [online] www.eda.admin.ch, 4. března 2016 [cit. 24. dubna 2016]. Dostupné na <<https://www.eda.admin.ch/dea/de/home/aktuell/medienmitteilungen.html/content/dea/de/meta/news/2016/3/4/60871>>

Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Auslandschweizerstatistik 2015* [online] www.eda.admin.ch, 22. ledna 2016 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/de/documents/publications/AuslandschweizerinnenundAuslandschweizer/Auslandschweizerstatistik/2015-Auslandschweizerstatistik_de.pdf>

Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Bilaterale I Schweiz–EU Positive Zwischenbilanz* [online] www.eda.admin.ch, 3. listopadu 2008 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <<https://www.news.admin.ch/message/index.html?lang=de&msg-id=22428>>

Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Monitoring, Bilaterale Abkommen I, Schweiz–EU: Erste Erfahrungen ein Jahr nach Inkrafttreten* [online] www.eda.admin.ch, 19. května 2015 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Monitoring-BA-I-030527_de.pdf>

Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten. *Umfrage zur Anwendung der bilateralen Abkommen zwischen der Schweiz und der EU. Auswertender Bericht und Analyse der Problemfälle*, [online] www.eda.admin.ch, 1. února 2010 [cit. 23. dubna

2016]. Dostupné na <https://www.eda.admin.ch/content/dam/dea/de/documents/studien/Umfrage-BA-100201_de.pdf>

Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation. *Anerkennung ausländischer Diplome. Ablauf und Dauer* [online] www.sbf.admin.ch, nedatováno [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.sbf.admin.ch/diploma/01783/01787/index.html?lang=de>>

Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation. *Anerkennung ausländischer Diplome. Anerkennungsverfahren Niederlassung* [online] www.sbf.admin.ch, nedatováno [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.sbf.admin.ch/diploma/01783/index.html?lang=de>>

Staatssekretariat für Migration. *EU/EFTA Angehörigen. Die verschiedenen Aufenthaltsbewilligungen für Angehörige der Mitgliedstaaten der EU/EFTA* [online] www.sem.admin.ch, 1. října 2011 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/aufenthalt/eu_efta.html>

Staatssekretariat für Migration. *Personenfreizügigkeit Schweiz – EU/EFTA*. [online] www.sem.admin.ch, 4. března 2016 [cit. 4. dubna 2016]. Dostupné na <http://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/fza_schweiz-eu-efta.html>

Staatssekretariat für Migration. *Total Bestand ausländische Wohnbevölkerung nach Ausländergruppe nach Nationalität und Ausländergruppe am 31.03.2016* [online] www.sem.admin.ch, 19. dubna 2016 [cit. 2. května 2016]. Dostupné na <<https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/publiservice/statistik/auslaenderstatistik/archiv/2016/03.html>>

Staatssekretariat für Migration. *Umsetzung der neuen Verfassungsbestimmungen zur Zuwanderung* [online] www.sem.admin.ch, nedatováno [cit. 24. dubna 2016].

Dostupné na <https://www.sem.admin.ch/sem/de/home/themen/fza_schweiz-eu-efta/umsetzung_vb_zuwanderung.html>

Staatssekretariat für Wirtschaft. *11. Bericht des Observatoriums zum Freizügigkeitsabkommen Schweiz–EU. Auswirkungen der Personenfreizügigkeit auf den Schweizer Arbeitsmarkt* [online] www.seco.admin.ch, 23. června 2015 [cit. 19. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.seco.admin.ch/seco/de/home/Arbeit/Personenfreizugigkeit_Arbeitsbeziehungen/Observatorium_Freizuegigkeitsabkommen.html>

Staatssekretariat für Wirtschaft. *Gesamtwirtschaftliche Auswirkungen eines Wegfalls der Bilateralen I*, [online] www.seco.admin.ch, 24. února 2016 [cit. 19. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.news.admin.ch/NSBSubscriber/message/attachments/42117.pdf>> dauer>

Seznam použité judikatury Soudního dvora:

- Rozsudek ze dne 12. února 1974 ve věci *Sotgiu v. Deutsche Bundespost*, 152/73, Sb. rozh. s. 00153
- Rozsudek ze dne 4. prosince 1974 *Van Duyn v. Home Office*, 41/74, Sb. rozh. s. 01337
- Rozsudek ze dne 26. února 1975 *Bonsignore v. Oberstadtdirektor der Stadt Köln*, 67/74, Sb. rozh. s. 00297
- Rozsudek ze dne 28. října 1975 *Rutili v. Ministre de l'intérieur*, 36/75, Sb. rozh. s. 01219
- Rozsudek ze dne 23. března 1982 ve věci *Levin v. Staatssecretaris van Justitie*, 53/81, Sb. rozh. s. 01035
- Rozsudek ze dne 26. května 1982 ve věci *Komise v. Belgie*, 149/79, Sb. rozh. s. 01845
- Rozsudek ze dne 26. října 1982 ve věci *Hauptzollamt Mainz v. Kupferberg & Cie*, 104/81, Sb. rozh. s. 03641
- Rozsudek ze dne 3. července 1986 ve věci *Lawrie–Blum v. Land Baden–Württemberg*, 66/85, Sb. rozh. s. 02121
- Rozsudek ze dne 30. září 1987 ve věci *Demirel v. Stadt Schwäbisch Gmünd*, 12/86, Sb. rozh. s. 03719
- Rozsudek ze dne 5. října 1988 ve věci *Steymann v. Staatssecretaris van Justitie*, 196/87, Sb. rozh. s. 06159
- Rozsudek ze dne 14. prosince 1989 ve věci *The Queen v. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Agegate*, C–3/87, Sb. rozh. s. 04459
- Rozsudek ze dne 26. února 1992 ve věci *Raulin v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen*, C–357/89, Sb. rozh. s. I–01027
- Rozsudek ze dne 15. prosince 1995 *Union royale belge des sociétés de football association a další v. Bosman a další*, C–415/93, Sb. rozh. s. I–04921
- Rozsudek ze dne 11. července 2002 ve věci *D’Hoop*, C–224/98, Sb. rozh. s. I–06191
- Rozsudek ze dne 15. března 2005 ve věci *Bidar*, C–209/03, Sb. rozh. s. I–02119
- Rozsudek ze dne 15. září 2005 ve věci *Ioannidis*, C–258/04, Sb. rozh. s. I–08275
- Rozsudek ze dne 22. prosince 2008 ve věci *Stamm a Hauser*, C–13/08, Sb. rozh. s. I–11087
- Rozsudek ze dne 12. listopadu 2009 ve věci *Grimme*, C–351/08, Sb. rozh. s. I–10777
- Rozsudek ze dne 10. března 2011 ve věci *Borger*, C–516/09, Sb. rozh. s. I–01493

- Rozsudek ze dne 6. října 2011 ve věci *Graf a Engel*, C–506/10, Sb. rozh. s. I–09345
- Rozsudek ze dne 15. prosince 2011 ve věci *Bergström*, C–257/10, Sb. rozh. s. I–13227
- Rozsudek ze dne 28. února 2013 ve věci *Ettwein*, C–425/11

Seznam použitých stanovisek generálních advokátů:

- Stanovisko generálního advokáta Damáse Ruiz–Jarabo Colomera ze dne 6. června 2006 ve věci *Zentralbetriebsrat der Landeskrankenhäuser Tirols*, C–339/05, Sb. rozh. s. I–07097
- Stanovisko generálního advokáta Paola Mengozziho dne 30. dubna 2015 ve věci *Bukovansky* C–241/14

Weiterführende Schulen
(Gymnasium und
Berufsschulen)

**Höhere Schulen oder
Universitäten/Hochschulen**

**Obligatorische Praktika
im Studium**

Monate insgesamt

Zu prüfendes Diplom:
(nur ein Diplom / Ausweis)

3. EINZUREICHENDE UNTERLAGEN

- aktueller Lebenslauf
- Kopie des zu prüfenden Diploms
- Kopie der Übersetzung des Diploms
- **Vollmacht** bei Vertretung durch Dritte (Rechtsanwalt, Gewerkschaft, Arbeitgeber usw.)

Übersetzungen sind in **deutscher, französischer, italienischer oder englischer** Sprache einzureichen.

Die Diplome, Zertifikate, Atteste und andere Dokumente müssen von einem professionellen Übersetzer übersetzt werden. Weitere Informationen zur Übersetzung finden Sie zum Beispiel auf der Website des Schweizerischen Übersetzer-, Terminologen- und Dolmetscher-Verbandes ASTTI (www.astti.ch).

Falls Ihre Dokumente in einer Sprache verfasst sind, die der genannte Verband nicht abdeckt, empfehlen wir Ihnen, sich an die Botschaft Ihres Landes zu wenden. Die Botschaften stellen häufig eine Liste von professionellen Übersetzern zur Verfügung.

Ausländische akademische Titel und Grade sowie die Namen von Hochschulinstitutionen und Schulen müssen wörtlich übersetzt und die Originalbezeichnung in Klammern hinzugefügt werden.

Weiteres Vorgehen

Nach der Vorprüfung der Unterlagen werden wir Ihnen das ausführliche Gesuchsformular mit einem Informationsschreiben über das Verfahren und die Bearbeitungsgebühr (Überprüfung der Niveaubestätigung CHF 150.– oder der Gleichwertigkeit CHF 550.–) zustellen.

Für umfassende Informationen zum Anerkennungsverfahren, verweisen wir Sie auf unsere Internetseite: www.sbf.admin.ch/diploma (siehe auch die Rubrik zuständige Anerkennungsstellen).

Bitte senden Sie dieses Formular **mit den verlangten Unterlagen (Punkt 3)** per Post an folgende Adresse:

**Staatssekretariat für Bildung Forschung und Innovation SBF
Bildungszusammenarbeit / Ressort Diplomanerkennung
Einsteinstrasse 2, 3003 Bern, Schweiz**

2. Formulář žádosti o vydání povolení k pobytu ve Švýcarsku:

Gesuch Ausländerbewilligung EU-17/EU-8/EFTA (Formular A1)

Dieses Formular ist bestimmt für:
 - Angehörige folgender Staaten der EU/EFTA: Belgien, Dänemark, Deutschland, Estland, Finnland, Frankreich, Griechenland, Grossbritannien, Irland, Island, Italien, Lettland, Fürstentum Liechtenstein, Litauen, Luxemburg, Malta, Niederlande, Norwegen, Österreich, Polen, Portugal, Schweden, Slowakei, Slowenien, Spanien, Tschechien, Ungarn, Zypern
 - Aus einem dieser EU/EFTA-Staaten entsandte Arbeitnehmer/innen (Dienstleistungserbringer)¹

Personalien und gegenwärtige Aufenthaltsadresse der Ausländerin/des Ausländers:

Familiennamen

Vorname(n) Geburtsdatum Tag Monat Jahr

Geburtsort Geburtsland

Staatsangehörigkeit

Strasse/Hausnummer

Postleitzahl/Ort

Mutter: Ledigname(n) Vorname(n)
 Vater: Name(n) Vorname(n)

Geschlecht: weiblich männlich
 Zivilstand: ledig verheiratet geschieden verwitwet getrennt lebend eingetragene Partnerschaft

Gesuch für

Kurzaufenthaltsbewilligung (L-Ausweis)¹ Bewilligung als Dienstleistungserbringer/in (L-/B-Ausweis)¹
 Aufenthaltsbewilligung (B-Ausweis) Umwandlung L in B
 Grenzgängerbewilligung mit Wochenaufenthalt (G-Ausweis)¹ Bewilligung zum selbständigen Erwerb¹
 Grenzgängerbewilligung ohne Wochenaufenthalt (G-Ausweis)¹ Bewilligung im Familiennachzug (Zusatzformular A2 ausfüllen)

Zweck des Aufenthaltes

Dauer des Aufenthaltes/Arbeitsverhältnisses von Tag Monat Jahr bis Tag Monat Jahr Unbeschränkte Dauer

Gesuch um Verlängerung der bestehenden Bewilligung

Ort ZEMIS Nummer -
 Datum Tag Monat Jahr

Unterschrift der Ausländerin/des Ausländers

Arbeitgeberdaten

Name des Betriebes

Strasse/Hausnummer/Postleitzahl/Ort

Beschäftigung als Anzahl Stunden pro Woche

Kontaktperson und Telefonnummer

Ort Datum Tag Monat Jahr

Stempel und Unterschrift des Arbeitgebers

Vom Einwohneramt/-kontrolle auszufüllen: (sofern Ausländerin/Ausländer bereits in der Schweiz wohnhaft)

Genehmigen Bemerkungen (siehe Beilage) Ablehnen (siehe beiliegende Begründung)

Datum der Einreise Tag Monat Jahr Datum der Anmeldung Tag Monat Jahr Pass ID gültig bis Tag Monat Jahr

Ort Datum Tag Monat Jahr

Stempel und Unterschrift der Gemeinde

05/2011

Weitere Informationen finden Sie unter: www.ar.ch/migrationsamt
 Bis zu 90 Tagen im Kalenderjahr besteht keine Bewilligungspflicht, jedoch eine Meldepflicht (Meldesformulare bei kantonalen Arbeitsmarktkörpers oder unter www.bfm.admin.ch).

3. Formulář žádosti o vydání povolení k pobytu ve Švýcarsku (pro rodinné příslušníky):

Familiennachzug EU-27/EFTA

(Formular A2)

Hinweis: Dieses Formular muss zusammen mit dem Formular A1 bzw. B1 eingereicht werden.

ZEMIS Nr. der Gesuchstellerin/des Gesuchstellers

oder Name und Adresse, sofern die Gesuchstellerin/der Gesuchsteller Schweizer Bürgerin/Bürger ist

Familienname(n)

Vorname(n) Geburtsdatum

Tag Monat Jahr

Strasse/Hausnummer

Postleitzahl/Ort

Personalien der Familienangehörigen, deren Nachzug gewünscht wird:

Ehefrau/Ehemann (Für Kinder oder weitere Personen bitte die Rückseite benutzen)

Familienname(n)

Vorname(n) Geburtsdatum

Tag Monat Jahr

Geburtsort Geburtsland

Staatsangehörigkeit Geschlecht männlich weiblich

Mutter: Ledigname(n) Vorname(n)

Vater: Name(n) Vorname(n)

Ist die Einreise bereits erfolgt Ja Nein Falls ja, wann

Tag Monat Jahr

Aufenthaltsadresse

Pass ID gültig bis

Tag Monat Jahr

Bemerkungen

Ort Datum

Tag Monat Jahr

Unterschrift der Gesuchstellerin/des Gesuchstellers

Vom Einwohneramt/-kontrolle auszufüllen: (sofern Ausländerin/Ausländer bereits in der Schweiz wohnhaft)

Genehmigen Bemerkungen (siehe Beiblatt) Ablehnen (siehe Beilage)

Ort Datum

Tag Monat Jahr

Stempel und Unterschrift der Gemeinde

Weitere Informationen finden Sie unter: www.ai.ch

Weitere Informationen finden Sie unter: www.ar.ch/migrationsamt

05/2011

Personalien der Personen, welche in die Schweiz einreisen sollen:

Person 1: Verwandtschaftsverhältnis zur Gesuchstellerin/zum Gesuchsteller: Kind Vater/Mutter Anderes

Familienname(n)

Vorname(n)

Geburtsdatum

Tag Monat Jahr

Geburtsort

Geburtsland

Staatsangehörigkeit

Geschlecht männlich weiblich

Mutter: Ledigname(n)

Vorname(n)

Vater: Name(n)

Vorname(n)

Pass ID

gültig bis

Tag Monat Jahr

Ist die Einreise bereits erfolgt Ja Nein

Falls ja, wann

Tag Monat Jahr

Person 2: Verwandtschaftsverhältnis zur Gesuchstellerin/zum Gesuchsteller: Kind Vater/Mutter Anderes

Familienname(n)

Vorname(n)

Geburtsdatum

Tag Monat Jahr

Geburtsort

Geburtsland

Staatsangehörigkeit

Geschlecht männlich weiblich

Mutter: Ledigname(n)

Vorname(n)

Vater: Name(n)

Vorname(n)

Pass ID

gültig bis

Tag Monat Jahr

Ist die Einreise bereits erfolgt Ja Nein

Falls ja, wann

Tag Monat Jahr

Person 3: Verwandtschaftsverhältnis zur Gesuchstellerin/zum Gesuchsteller: Kind Vater/Mutter Anderes

Familienname(n)

Vorname(n)

Geburtsdatum

Tag Monat Jahr

Geburtsort

Geburtsland

Staatsangehörigkeit

Geschlecht männlich weiblich

Mutter: Ledigname(n)

Vorname(n)

Vater: Name(n)

Vorname(n)

Pass ID

gültig bis

Tag Monat Jahr

Ist die Einreise bereits erfolgt Ja Nein

Falls ja, wann

Tag Monat Jahr

Weitere Informationen finden Sie unter: www.ar.ch/migrationsamt

4. Formulář žádosti o povolení k usazení se ve Švýcarsku:

Gesuch Niederlassungsbewilligung

(Formular C1)

Personalien und Wohnadresse der gesuchstellenden Person:

ZEMIS Nr. der Gesuchstellerin/des Gesuchstellers _____

Familienname(n) _____

Vorname(n) _____ Geburtsdatum _____
Tag | Monat | Jahr

Geburtsort _____ Geburtsland _____

Staatsangehörigkeit _____

Strasse/Hausnummer _____

Postleitzahl/Ort _____

Mutter: Ledigname(n) _____ Vorname(n) _____
Vater: Name(n) _____ Vorname(n) _____

Geschlecht: weiblich männlich
 Zivilstand: ledig verheiratet geschieden verwitwet eingetragene Partnerschaft
 Falls verheiratet: gemeinsamer Haushalt getrennt lebend seit _____

Sind Sie vorbestraft? ja nein
Ist ein Strafverfahren gegen Sie hängig? ja nein

Zweck des Aufenthaltes _____

Ort _____ Datum _____
Tag | Monat | Jahr

Unterschrift der Ausländerin/des Ausländers _____

Auszufüllen bei Erwerbstätigkeit:

Name des Betriebes _____

Strasse/Hausnummer/Postleitzahl/Ort _____

Beschäftigung als _____ Anzahl Stunden pro Woche _____

Ort _____ Datum _____
Tag | Monat | Jahr

Stempel und Unterschrift des Arbeitgebers _____

Vom Einwohneramt/-kontrolle auszufüllen:

Genehmigen Bemerkungen (siehe Beilage) Ablehnen (siehe beiliegende Begründung)

*Datum der Einreise _____ *Datum der Anmeldung _____ Pass ID gültig bis _____
Tag | Monat | Jahr Tag | Monat | Jahr Tag | Monat | Jahr

Ort _____ Datum _____
Tag | Monat | Jahr

Stempel und Unterschrift der Gemeinde _____

*nur auszufüllen bei einer Neueinreise

08/2010

Weitere Informationen finden Sie unter: www.ar.ch/migrationsamt

Abstrakt:

Diplomová práce se na základě analyticko-deskriptivní metody podrobně zabývá Dohodou mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob („Dohoda o volném pohybu osob“). Diplomová práce se nejprve věnuje obecným aspektům Dohody o volném pohybu osob, jako jsou její vstup v platnost, časová a územní působnost, charakteristika, obsah a vývoj. Nejdůležitější část diplomové práce pak tvoří rozbor úpravy volného pohybu osob u jednotlivých kategorií osob, na které se Dohoda o volném pohybu osob vztahuje, jako jsou zaměstnanci, samostatně výdělečně činné osoby, poskytovatelé služeb, zaměstnaní příhraniční pracovníci, samostatně výdělečně činní příhraniční pracovníci a osoby nevykonávající výdělečnou činnost. Značná pozornost je v diplomové práci věnována i dalším záležitostem, které Dohoda o volném pohybu osob upravuje, např. koordinaci systémů sociálního zabezpečení a vzájemnému uznávání odborných kvalifikací. Diplomová práce se zabývá také vybranými dopady Dohody o volném pohybu osob, jako jsou např. její aplikace, hospodářské dopady či dopady na vlastní pohyb osob. Diplomová práce rozebírá i některé praktické dopady Dohody o volném pohybu osob, kterými jsou řízení o uznání odborných kvalifikací a řízení o vydání povolení k pobytu ve Švýcarsku. Text je doplněn o judikaturu Soudního dvora, která se vztahuje k aplikaci Dohody o volném pohybu osob.

Klíčová slova:

Evropské společenství, Evropská unie, Švýcarská konfederace, dohody mezi Evropským společenstvím a Švýcarskou konfederací z let 1999 a 2004, Dohoda mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a Švýcarskou konfederací na straně druhé o volném pohybu osob, volný pohyb osob, koordinace systémů sociálního zabezpečení, vzájemné uznávání odborných kvalifikací, smíšený výbor, rovné zacházení, výdělečná činnost, povolení k pobytu, zaměstnanci, samostatně výdělečně činné osoby, poskytovatelé služeb, zaměstnaní příhraniční pracovníci, samostatně výdělečně činní příhraniční pracovníci, osoby nevykonávající výdělečnou činnost, přechodná ustanovení

Abstract:

Using the analytical-descriptive method the thesis focuses on the Agreement between the European Community and its Member States of the one part and the Swiss Confederation of the other on the free movement of persons („Agreement on the free movement of persons”). First the thesis deals with the general aspects of the Agreement on the free movement of persons such as its coming into force, time applicability, territorial scope, characteristics, content and development. The most important part of the thesis brings the analysis of the provisions relating to the free movement of persons in concrete categories of persons to whom the Agreement on the free movement of persons apply such as employed persons, self-employed persons, persons providing services, employed frontier workers, self-employed frontier persons and persons not pursuing an economic activity. The thesis also focuses on other provisions of the Agreement on the free movement of persons such as coordination of social security schemes, mutual recognition of professional qualifications. It also analyses selected impacts of the Agreement on the free movement of persons such as its application, economic impacts or the impact on the movement of persons. The thesis also looks into some practical impacts of the Agreement on the free movement of persons, which are the procedure relating to the recognition of professional qualifications and procedure for issuing a permanent residence permit in Switzerland. The thesis includes the judgements of the Court of Justice relating to the application of the Agreement on the free movement of persons.

Key words:

European Community, European Union, Swiss Confederation, agreements between the European Community and the Swiss Confederation of the years 1999 a 2004, Agreement between the European Community and its Member States of the one part and the Swiss Confederation of the other on the free movement of persons, free movement of persons, coordination of social security schemes, mutual recognition of professional qualifications, joint committee, equal treatment, economic activity, residence permit, employed persons, self-employed persons, persons providing services, employed frontier workers, self-employed frontier persons, persons not pursuing an economic activity, transitional provisions

